



HERTTONIEMEN KARTANOPUISTON JA RANTAPUISTON HOITO- JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSILLE 2011-2025



HERTTONIEMEN KARTANOPUISTON
HOITO- JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA
VUOSILLE 2011-2025

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2009:4 / Katu- ja puisto-osasto

ISBN: 978-952-223-381-3

ISSN: 1238-9579

Kartat: ©Kaupunkimittausosasto, Helsinki (013/2009)

Birgitta Rossing

Helsinki 2009

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	5
JOHDANTO	7
1. SUUNNITTELUALUEEN SIJAINTI	12
2. TYÖN TAVOITTEET	13
3. SUUNNITTELUALUEEN KUVAUS	15
3.1 Sijainti ja merkitys kaupunkirakenteessa	15
3.2 Maisema	15
3.3 Luonnonolot	18
4. OSA-ALUEET	22
4.1 Herttoniemen kartanopuisto	
4.1.1 Päärakennuksen edustan muotopuutarha	22
4.1.1.1 Nurmet ja niiden rajautuminen maisemapuistoon	26
4.1.1.2 Itäinen sivukortteli	28
4.1.2 Pääkujanne	30
4.1.2.1 Valkoinen huvimaja	33
4.1.3 Kuusikujanne	34
4.1.4 Poikkiakseli	36
4.1.5 Maisemapuisto	38
4.1.5.1 Maisemapuiston yksittäispuut ja puuryhmät	39
4.1.5.2 Maisemapuiston nurmi ja niitty	41
4.1.5.3 Lammet ja ojakanavat	42
4.1.5.4 Lammille johtava koivukujanne	44
4.1.5.5 Kivimuurin ympäristö	45
4.1.5.6 Diagonaalikujanne ja vaahteraympyrät	46
4.1.5.7 Pelto	47
4.1.5.8 Lemmenkuja	49
4.1.6 Kartanopuiston puistometsä	50
4.1.6.1 Tervaleppäkaaret ympäristöineen	51
4.1.6.2 Kartanopuiston lehto	52
4.1.6.3 Mäntymäki	53
4.1.6.4 Lampi ja keltaisen huvimajan ympäristö	54
4.2 Herttoniemen kartanon rantapuisto	56
4.2.1 Rantapuiston koivikko	56
4.2.2 Koivuarboretum	58
4.2.3 Ojakanavan kosteikko ja sillat	60
4.2.4 Rantapuiston eteläosa	61
4.2.4.1 Vanha rantaviiva	62
4.2.4.2 Lemmenkujan edusta, ns. ruusukäytävä	65

4.2.4.3 Rantapuiston puuvartinen kasvillisuus	67
4.2.4.4 Käytävien varret	68
4.2.5 Rantaväylä ja -luiska	70
4.3 Koko puistoa koskevat toimenpiteet	72
4.3.1 Esteettömät reitit	72
4.3.2 Kalusteet	74
4.3.3 Laiturit	75
4.3.4 Puistosillat	75
4.3.5 Opasteet	75
4.3.6 Valaistus	76
4.4 Kustannukset	77
4.5 Liitteet	
Hoitotoimenpidekartta	Liite 1
Tavoitteellinen hoitoluokituskartta	Liite 2
Talvikunnossapidettävät puistokäytävät	Liite 3
Herttoniemen kartanopuiston suunnitelma v. 1990, havainnekuva vuodelta 2008	Liite 4
Camilla Rosengrenin v 1999 tekemään hoitosuunnitelmaan kootut tiedot kartanopuistoon sopivista kasvilajeista	Liite 5
Pirjo Laulumaan Herttoniemen kartanopuistolle kehittämät kasvualusta- ja lannoitusohjeet	Liite 6
Investointikohteiden kustannusarviot	Liite 7
Pienten korjaushankkeiden kustannusarviot	Liite 8
Herttoniemen kartanopuiston johtokartta	Liite 9
Lähteet	100
Kuvailulehti	102

TIIVISTELMÄ

Herttoniemen kartanpuiston hoito- ja kehittämissuunnitelmassa on käsitelty sekä historiallisen kartanpuiston että siihen kuuluvan uudemman rantapuiston aluetta.

Puistoalue jakautuu kolmeen eri tyyppiseen osaan: historiallisen kartanpuiston muotopuutarhaan, englantilaistyyliiseen maisemapuistoon ja uudempaan rantapuistoon, joka on osin luonnonmukainen ja osin hyvinkin rakennettu.

Hoito- ja kehittämissuunnitelmassa on käsitelty sekä laajempia puiston eri osien kunnostamiseen ja virkistys- ja kauneusarvojen lisäämiseen liittyviä kohteita että pieniä kunnostustarpeessa olevia rakenteita ja puiston kasvillisuuden kehittämistä. Laajemmat, erillistä projektia tarvitsevat kohteet on esitetty investointikohteina. Pienemmät, laajennetun hoidon keinoin toteutettavat asiat on esitetty kertaluontoisina hoitotoimenpiteinä.

Suunnitelma etenee osa-alueittain. Kulloinkin käsiteltävän alueen sijainti on osoitettu vinjettikartan avulla. Puistosta on laadittu hoitotoimenpidekartta, jonka ote on esitetty kunkin alueen yhteydessä. Osa-alueiden yhteydessä on kuvattu lyhyesti nykytilanne, puiston kehittämisen tavoite ja sekä kertaluonteiset että jatkuvat toimenpiteet siltä osin kuin ne poikkeavat normaalista hoitoluokkaan liittyvästä hoidosta. Hoitotoimenpidekartta on raportin liitteenä 1 ja ehdotus uudeksi hoitoluokitukseksi liitteenä 2.

Työhön kuului myös 1990-luvun suunnitelman vieminen digitaaliseen muotoon. Digitaalinen havainnekuvakartta on raportin liitteenä 4

Investointihankkeissa esitetyistä toimenpiteistä on laadittu alustavat kustannusarviot sekä HOLA- että ROLA-laskennalla. Pienet korjaushankkeet on määritelty tarkemmin, ja ne on laskettu ROLA-laskennalla.



Suunnittelualueen rajaus on merkitty punaisella. Sininen viiva osoittaa Herttoniemen historiallisen kartanpuiston ja uudemman puiston ranta-alueen välisen rajan.

JOHDANTO

Herttoniemessä sijaitseva Herttoniemen kartanopuisto on Helsingin merkittävimpiä historiallisia puistoja. Yleiskaavassa 2002 Herttoniemen kartanopuiston alue on merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi alueeksi, jota on kehitettävä siten, että sen arvo ja ominaisuudet säilyvät. Herttoniemen kartanopuisto rakennuksineen ja lähiympäristöineen kuuluu myös valtakunnallisesti merkittäviin rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin. Aluerajaus löytyy Museoviraston nettisivuilta.

Herttoniemen kartanopuistoon kuuluvat sen ydinosa, päärakennuksen ympäristö ja siihen välittömästi liittyvä symmetrinen puiston osa akseleineen, historiallisen puiston vapaamuotoinen maisemapuistoalue lampineen ja metsineen sekä rannan tuntumassa oleva uusi rantapuistoalue, joka on osittain tulvivaa, kosteaa metsää ja osittain täyttömaalle rakennettua uutta puistoa.

Herttoniemen kartanopuiston historiallinen ilmiasu pohjautuu ilmeisesti jo 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla rakennettuihin puiston osiin. Vapaamuotoisempi maisemapuisto lienee alkuun ollut laidunta ja hakamaata, kuten monissa Suomen vanhimmissa kartanopuistoissa. Muotopuutarhan symmetrinen osa kujanteineen on perustettu 1800-luvun alussa, ilmeisesti vuosien 1813-20 välillä amiraali Carl Olof Cronstedtin aikana. Muotopuutarha oli barokkihenkinen, päärakennukseen kiinteästi liittyvä sommitelma, johon kuuluivat pitkät puukujanteet, paviljongit (arkkitehtina Carl Ludvig Engel), nurmiterassit, symmetriset koristeistutukset, hedelmäpuut ja marjapensaat.

1800-1900 -lukujen vaihteessa puutarhaan lisättiin suihkulähteitä ja istutuksia. Puutarha on 1900-luvun alussa ollut huonossa hoidossa. Vuonna 1919 päärakennus ympäristöineen lahjoitettiin Svenska Odlingens Vänner i Helsingeförbundetille, joka sitoutui säilyttämään ympäristön muuttumattomana ja avaamaan sen yleisölle. Puistoa on kunnostettu 1920-luvulla (Bengt Schalinin suunnitelma) ja 1980-luvun lopulta lähtien (Camilla Rosengrenin suunnitelma). Samassa yhteydessä Camilla Rosengren teki puistosuunnitelman kartanopuiston ranta-alueelle. Suunnitelmien tavoitteena oli arvokkaan historiallisen puiston korjaaminen arvoiseensa kuntoon ja kartanopuiston ranta-alueen kunnostaminen moderniksi käyttöpuistoksi.

Svenska Odlingens Vänner i Helsingeförbundetin ja Helsingin kaupungin välillä on ollut vuodesta 1955 lähtien sopimus, jonka mukaan kaupunki hoitaa puistoaluetta. Puisto on yksityisomistuksesta huolimatta avoinna yleisölle julkisen puiston tapaan.

Kartanopuiston uusin peruskorjaus ja ranta-alueen perusteellinen kunnostus toteutettiin 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa. Karta-

nopuiston historialliseen osaan oli laadittu hoitoon perustuvan peruskorjauksen toimenpideohjelma ja käyttösuunnitelma jo vuonna 1988 ja erillinen hoitosuunnitelma korjausten valmistumisen jälkeen vuonna 1999 (C. Rosengren).

Vuonna 2006 laaditussa viheraluesuunnitelmassa on korostettu uuden rantapuiston luonnonmukaisen ja rakennetun osan vaihtumiseen liittyviä hoidollisia ongelmia sekä kartanopuiston hoitosuunnitelman päivittystarvetta.

Puiston ranta-alue on ensimmäisen kunnostusvaiheensa läpikäynyt moderni puisto, jonka kaikki rakenteet ja istutukset eivät ole kestäneet meren ja tulvien vaikutusta. Lisäksi jotkin istutukset ovat joutuneet kilpailemaan armottoman voimakkaan luonnonkasvillisuuden kanssa. Etenkin käytävien varret ovat rikkaruohottuneet.

Käsillä olevan Herttoniemen kartanopuiston hoito- ja kehittämissuunnitelman on laatinut MA-arkkitehdit. Se on luonteeltaan aikaisemman hoitosuunnitelman päivitys ja täydentää sitä. Toimistossa työstä ovat vastanneet maisema-arkkitehti Marja Mikkola, maisema-arkkitehti Varpu Mikola ja suunnitteluhortonomit Aino Karilas ja Pia Dahlin.

Työtä on ohjannut HKR:n katu- ja puisto-osaston työryhmä, johon ovat kuuluneet:

Birgitta Rossing, pj,	HKR/katu- ja puisto-osasto, aluesuunnittelija
Pepita Palonen	Stara, ylläpito
Mikael Westerback	Svenska Odlingens Vänner i Helsinge rf.
Satu Tegel	HKR/katu- ja puisto-osasto, kasvillisuus
Timo Virtanen	HKR/katu- ja puisto-osasto, metsät

Lisäksi asiantuntijoina on kuultu seuraavia:

Pirjo Tujula	HKR/katu- ja puisto-osasto, esteettömyys
Päivi Apajalahti	HKR/katu- ja puisto-osasto, ylläpito
Arja Saaristo-Wahlberg,	HKR/katu- ja puisto-osasto, kalusteet
Ville Hahkala	Helsingin ympäristökeskus, luonto
Tuuli Ylikotila	HKR/katu- ja puisto-osasto, luonto
Juha Raisio	HKR/katu- ja puisto-osasto, vanha puusto
Maria Karisto	Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, historialliset arvot
Anne Salminen	Helsingin kaupunginmuseo, historialliset arvot
Elina Latva	Ramboll, esteettömyyssuunnitelma

Herttoniemen kartanopuiston hoito- ja kehittämissuunnitelman laadinta aloitettiin keväällä 2008. Keväästä syksyyn ulottuneen maastotyövaiheen aikana tehtiin useita yhteisiä maastokäyntejä eri asiantuntijoiden ja asiantuntijaryhmien kanssa. Näitä ovat olleet mm. puistoalueen omistajan edustaja, katu- ja puisto-osaston puisto- ja metsäasiantuntijat, kasvilisuusasiantuntijat, puiden kuntoasiantuntijat, puiston hoitajat ja puiston kulttuurihistorian asiantuntijat. Työtä ohjaavaan työryhmään on lisäksi kuulunut valaistuksen, puistokalusteiden, luonnonympäristön ja esteettömyyden erikoisasiantuntijoita.

Työn alkuvaiheeseen kuului tutustuminen puiston historiaan, aikaisempiin suunnitelmiin ja niiden tavoitteisiin sekä puistossa tehtyihin täydennys- ja muutostöihin. Puiston hoitajien kanssa tutustuttiin erityisesti viime aikoina hoidon avulla tehtyihin rakenteellisiin korjaustoimenpiteisiin sekä puiston hoidon ongelmakohteisiin.

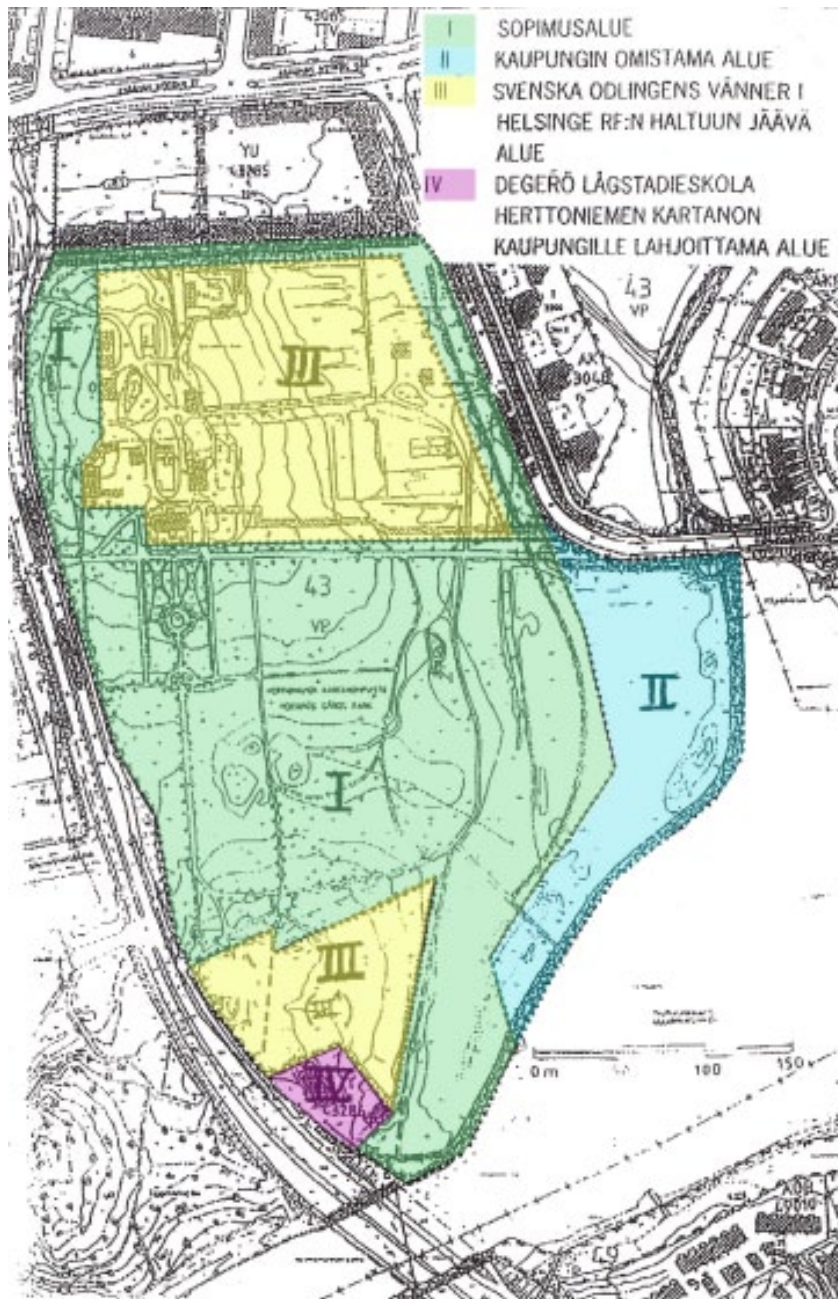
Täydennys- ja korjaustarpeita on tullut esiin puiston hoitoon ja ulkoasuun liittyvien asioiden lisäksi mm. esteettömyystyöryhmältä.

Maastokäynneillä kiinnitettiin huomiota käytännön seikkoihin kuten peruskorjauksessa tehtyihin ratkaisuihin, puiden kuntoon, metsiköiden ja vanhojen puuyksilöiden vaalimiseen, puulajisuhteiden muutostarpeeseen ja -mahdollisuuksiin, kasvillisuuden täydentämiseen ja monipuolittamiseen, ylikasvaneiden istutusten hoitamiseen, vaikeasti hoidettavien alueiden uudistamiseen ja mm. vesien johtamiseen, rannan tukemiseen ym. yksityiskohtiin.

Työn luonnosvaiheessa järjestettiin asukastilaisuus, jossa käsiteltiin sekä Herttoniemen kartanopuiston ranta-aluetta että Porolahdenpuistoa. Tilaisuuteen osallistui yhdeksän aktiivista asukasta lähinnä Porolahdenpuiston ympäristön asuinalueilta, eikä tilaisuudessa saatu Herttoniemen kartanopuistoa koskevaa palautetta.

Suunnittelualueeseen on kuulunut Herttoniemen kartanon päärakenuksen ja sen viereisen pysäköintialueen eteläpuolella oleva puistoalue sekä ranta-alue Johan Sederholmin tieltä Linnanrakentajantielle.

Puiston hoito- ja kehittämissuunnitelma on esitetty osa-alueittain. Eri osa-alueista on kuvattu sanallisesti nykytila, tavoite alueen tulevaisuudeksi ja kertaluonteiset hoitotoimenpiteet sekä jatkuvat hoitotoimenpiteet, mikäli ne poikkeavat valtakunnallisesta hoitoluokituksesta tai puistossa on haluttu painottaa hoidon avulla ratkaistavia erityisen tärkeitä seikkoja. Selostusta on täydennetty kuvituksella, johon kuuluu kutakin osa-aluetta kuvaava karttakaavio. Siihen on merkitty eri toimenpiteiden aluerajauksia ja -kohteita. Hoitotoimenpidekartta on esitetty koko puistoalueen käsittävänä liitteessä I.



Svenska Odlingens Vänner i Helsinge rf:n ja Helsingin kaupungin välisen sopimuksen mukaiset alueet Herttoniemen kartanopuistossa. Vuoden 1955 sopimusta on vuonna 1995 täydennetty ja siihen on liitetty ylläolevan kartan mukaiset aluerajaukset. Värit lisätty myöhemmin / MA-arkkitehdit.

Ruskealla pohjalla esitetyt kehittämistoimenpiteet ovat laajempia korjauksia, jotka vaativat erillisen suunnitelman ja investointiprojektin. Investointihankkeissa esitetyistä toimenpiteistä on laadittu alustavat kustannusarviot sekä HOLA- että ROLA-laskennalla. Pienet korjaushankkeet on määritelty tarkemmin, ja ne on laskettu ROLA-laskennalla.

Työn yhteydessä tarkennettiin puiston ja metsäalueiden hoitoluokkien rajoja. Tavoitteellinen hoitoluokituskartta on selostuksen liitteenä 2.

Tämä hoito- ja kehittämissuunnitelma on voimassa vuoteen 2025 asti, jolloin se tulee päivittää.

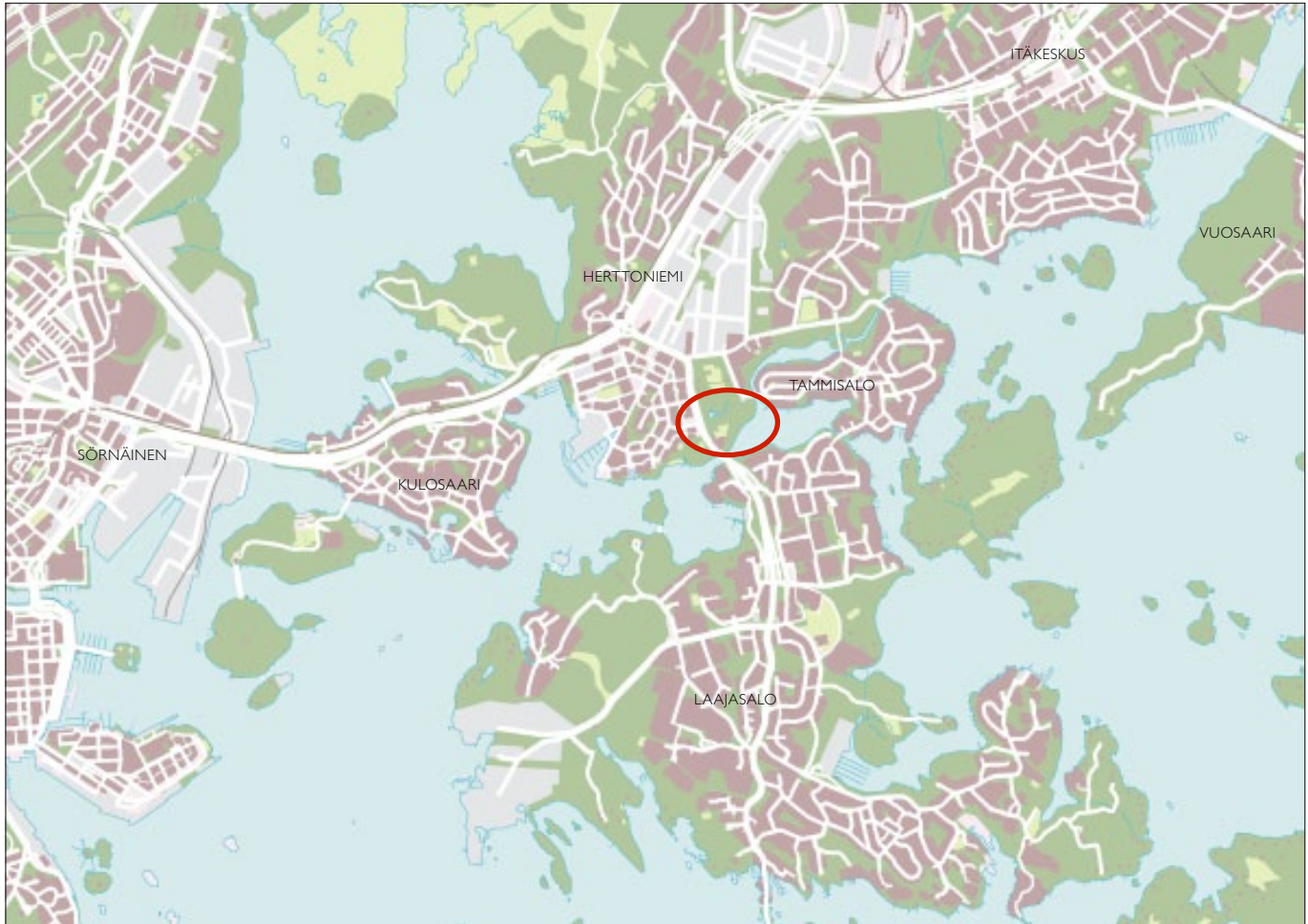
Helsingin kaupungin ja Svenska Odlingens Vänner ry:n välistä hoitosopimusta on syytä tarkistaa mm. hoitosopimuksen aluerajauksen osalta.

Puiston eri osa-alueet on paikallistamisen helpottamiseksi nimetty tätä työtä varten. Kaikki nimet eivät kuitenkaan ole virallisia.

Herttoniemen kartanopuisto kuuluu maamme merkittävimpiin rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin. Se on arvokas sekä Helsingin kaupungin historian että Suomenlinnan linnoituksen historian kannalta. Se on maassamme yksi vanhimmista pääpiirteissään säilyneistä kartanopuistoista ja arvokas myös puutarhataiteen historian näkökulmasta.

Puisto on tällä hetkellä vaarassa menettää historiallisen arvonsa, jos sen keskeiset osat joutuvat liikennealueiksi. Suomessa on hyvin vähän alkuperäisessä muodossaan säilyneitä historiallisia puutarhoja ja puistoja. Täälläkin vanhan symmetrisen puiston piirteet tuhoutuisivat, jos liikennehankkeissa esitetyt ratkaisut toteutetaan. Sekä tässä suunnitelmassa esitetyt että aikaisemmat, yhä voimassa olevat hoitotoimenpiteet vaativat silloin uudelleenarvioinnin ja päivittämisen.

I. SUUNNITTELUALUEEN SIJAINTI



Herttoniemen kartanopuiston sijainti Helsingissä on merkitty punaisella ovalilla. Puisto on Laajasaloon johtavan tien itäpuolella. Helsingin Kaupunkimittausosasto.

2. TYÖN TAVOITTEET



Näkymä puiston pääakselilta kartanon päärakennukselle. Käytävää reunustavat amiraali Cronstedtin istuttamat puiston vanhimmat lehmukset (Lähde: Mikael Westerback, Svenska Odlingens Vänner rf).

Hoito- ja kehittämissuunnitelman laatimisen tavoitteena on määritellä Herttoniemen kartanopuistossa tarvittavat pienet, puiston hoidon avulla tehtävät toimenpiteet sekä puiston pitemmän ajanjakson jatkuvat hoitotoimenpiteet. Hoito- ja kehittämissuunnitelmassa esitetään myös kertaluonteisia, laajempia toimenpiteitä, joita varten on perustettava erillinen investointihanke ja tehtävä tarkemmat toteutussuunnitelmat urakointia varten. Jatkossa tavoitteena on päivittää hoito- ja kehittämissuunnitelma joka viidestoista vuosi.

Herttoniemen kartanopuiston vanhimmat osat ovat kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta arvokkaita. Puistosommitelmassa on runsaasti ajalle tyypillisiä puutarha-arkkitehtonisia aiheita ja kasvilajeja. Näiden piirteiden säilyminen ja vaaliminen on ollut työn tavoitteena.

Herttoniemen kartanopuiston ranta-alueen on suunnitellut maisemaarkkitehti Camilla Rosengren 1990-luvun lopussa. Tavoitteena on rantapuiston alkuperäisen ilmeen säilyttäminen ja alueen kehittäminen niin, että sen tulvansietokyky paranee ja hoito helpottuu.

Puiston itäisin osa on arvokasta puistometsää. Tavoitteena on sen säilyminen luonnonmukaisen kaltaisena.



Ote Helsingin yleiskaavasta 2002, jossa Herttoniemen kartanpuisto on merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta arvokkaaksi alueeksi, jonka arvot ja ominaisuudet tulee säilyttää.

3. SUUNNITTELUALUEEN KUVAUS

3.1 Sijainti ja merkitys kaupunkirakenteessa

Herttoniemen kartanopuisto sijaitsee Laajasaloon johtavan Linnanrakentajantien itäpuolella Herttoniemensalmen pohjoisrannalla. Puisto on yleiskaavan mukaista alueellista kaupunkipuistoa ja sellaisena se on Herttoniemen, Laajasalon ja Tammissalon asukkaiden merkittävää lähivirkistysaluetta. Puiston vanhin osa, varsinainen kartanopuisto on Helsingin yleiskaavassa 2002 kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta arvokasta aluetta, jota tulee kehittää siten, että sen arvot ja ominaisuudet säilyvät. Museovirasto on määritellyt Herttoniemen kartanopuiston valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009).

3.2 Maisema

Herttoniemen kartanopuisto on maisemallisesti vaikuttava ja monipuolinen. Välittömästi kartanon päärakennuksen eteläpuolella on muotopuutarha, jonka vanhimmat sommitelmat ovat ilmeisesti peräisin 1810-20-luvuilta. Muotopuutarhaa on ylläpidetty ja kunnostettu, ja se on edelleenkin hyvin edustava. Muotopuutarhaa ympäröi vapaamuotoinen englantilaistyyppinen puisto, jonka osat periytyvät ilmeisesti 1700-luvun lopulta. Vaikka yksittäiset puut eivät liene niin vanhoja, on puusto paikoin kookasta ja alueen yleisilme vaikuttava.

Muotopuutarha vaihtuu viime vuosina aarnialueeksi nimettyyn osaan, jonka puusto on istutettuja tervaleppäkaaria lukuunottamatta pääosin luonnonmukaisesti kasvanutta ja vaihtunutta. Alue on rantalehtoa, jossa tervaleppä vallitsee, mutta myös vaahtera on saamassa hallitsevan otteen.

Herttoniemen kartanopuiston ranta-alue on matala ja tulvaherkkä. Se on vielä 1950-luvulla ollut puutonta rantapeltoa ja tulvaniittyä. Vanhat rantapelot ja tulvaniityt ovat paikoin muuntuneet tervaleppävaltaisiksi, paikoin koivikoiksi. Johan Sederholmin tien mutkassa on pysäköintialue, joka palvelee mm. puiston käyttäjiä.

Kartanopuiston muotopuutarhasta on johtanut puiden reunustamia käytäviä lahdelle avautuville näköalapaikoille ja edelleen rannalle. Engelin paviljongin eteläpuolella on jäänteitä puuympyrästä, joka on ollut näköalapaikka. Sen eteläpuolella on yhä viljelykäytössä oleva pelto. Pelto ja sen yli avautuva maisema on puistokokonaisuuteen liittyvä arvo.



Herttoniemen kartanon ympäristön vanha ilmakuva vuodelta 1956. Kartanopuiston säilyneet osat, muotopuutarha ja englantilaistyylinen puisto näkyvät kuvassa hyvin selkeästi, samoin rannan tuntumassa oleva Lemmenkuja ja sen länsipuolella pellon kulmauksessa ympyrän muotoinen puiden rajaama näköalapaikka. Ranta-alue näkyy kuvassa sarkakojin jaoteltuna. MMIA.



Herttoniemen kartanopuiston ilmakuva vuodelta 2008. Helsingin kaupunkimittausosasto.

3.3 Luonnonolot

3.3.1 Maaperä

Herttoniemen kartanopuistossa mäkialueet ovat moreenia. Ne ovat suhteellisen matalia, ja vaihtuvat loivasti rantavyöhykkeen laakeisiin savitasankoihin ja tulvien muodostamaan alavimpien alueiden liejukerrostumaan. Matalan rantavyöhykkeen vuoksi rantaviiva on siirtynyt vuosien saatossa ulommaksi, ja maankohoaminen jatkuu edelleen.

3.3.2 Arvokas kasvillisuus ja eläimistö

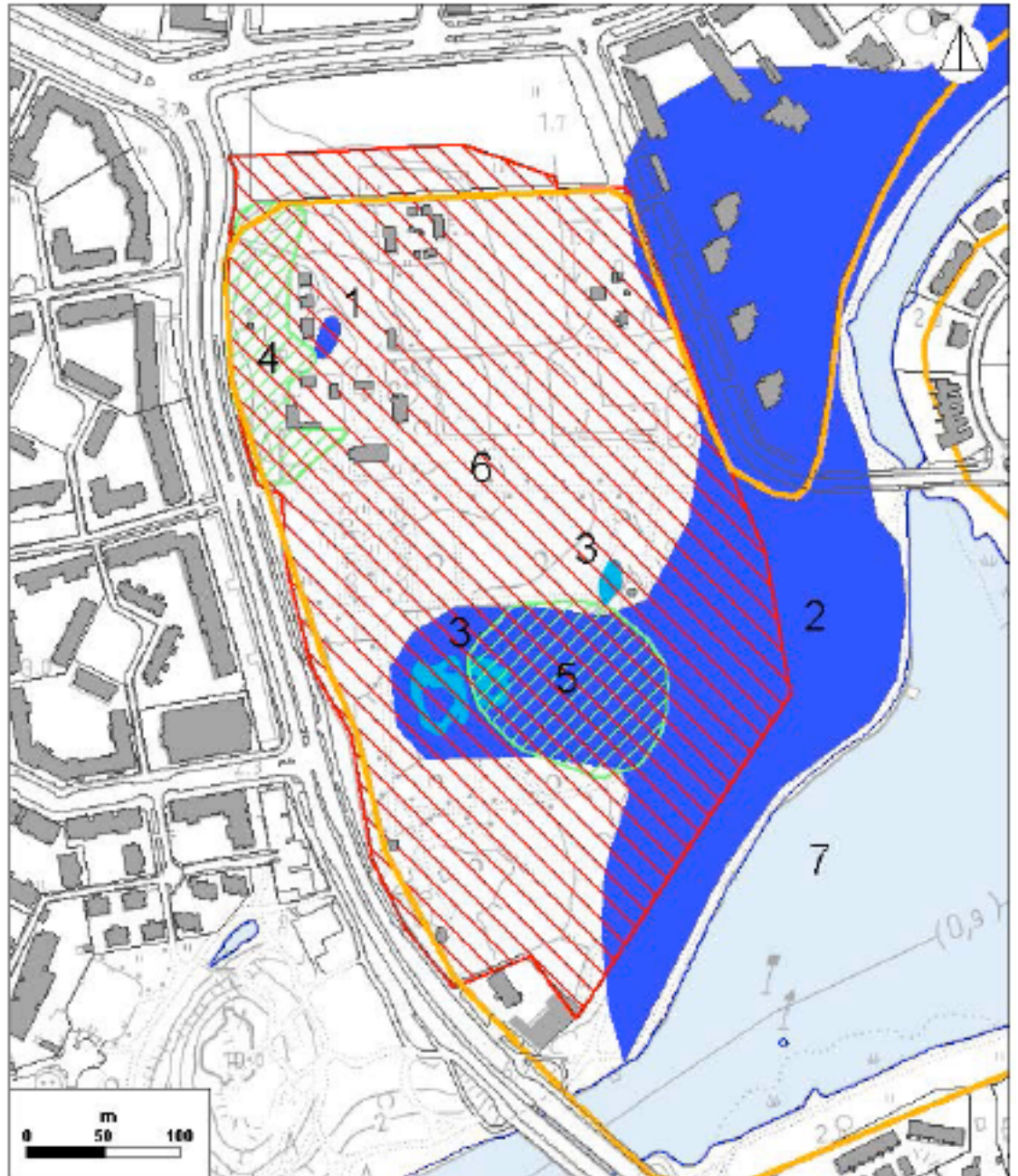
Herttoniemen kartanopuisto edustaa jo miljöötyyppinsä ja ikänsä vuoksi erilaista ja harvinaista kaupunkiluontoa.






Helsingin ympäristökeskuksen luontotietojärjestelmään on koottu alueen arvokkaimmat luontokohteet. Suunnittelualueella ei ole luonnonsuojelualueita eikä arvokkaimpaan ykkösluokkaan kuuluvia luontokohteita. Kohteiden kuvaukset ja hoitosuositukset ovat luontotietojärjestelmästä. Suorat lainaukset on esitetty kursiivilla.

Arvokkaiksi luokiteltuja luontoalueita ja -kohteita ovat:

1. Geologisesti tai geomorfologisesti arvokas agglomeraatti (arvoluokka 2), *"felsinen kerroksellinen vulkaniitti, jossa runsaasti heitteleitä (koko 3-20 cm, litistyneet)."* Agglomeraatti on vulkaaninen kivi, jossa on tulivuorenpurkauksessa lentäneitä laavapisaroita. Kohde on suunnittelualueen ulkopuolella.
2. Geologisesti tai geomorfologisesti arvokas liejukerrostuma (arvoluokka 3), joka ulottuu Herttoniemen kartanopuiston rannasta ja lampien alueelta Porolahden rantapuistoon.
3. Herttoniemen kartanopuiston lammet, arvokas pienvesi *"Herttoniemen kartanopuistossa on kolme lampea. Lammet ovat puiston puiden suojaisassa varjossa. Alue kuuluu sekä linnustoltaan (luokka III) että lepakoiltaan (luokka II) arvokkaisiin kohteisiin. Myös lampien välinen lehto on luokiteltu arvokkaaksi kasvillisuuskohteeksi (luokka III)."*
4. Herttoniemen kartanon tuulimyllykallio, arvokas kasvillisuus- ja kasvistokohde (arvoluokka II). *"Kohde sisältää useantyyppisiä niittyjä kalliokedoista valuvetisiin kosteisiin niittylaikkuihin. Ne kuuluvat oleellisina osina kulttuurihistoriallisestikin arvokkaaseen kartanomiljööseen. Kohteen merkitävin osa on pohjoispään kalliokko ketoineen, joiden kasvistoon kuuluvat mm. mäkikaura, mäkilemmikki, ketoneilikka, kevätkynsimö, mäkivirvilä, hiirenhäntä ja ketotädyke sekä täällä puistonurmitulokkaana kasva-va jäykkänata. Sekä kohteen pohjoispään metsittyneellä niityllä että*

Arvokkaat luontoalueet Herttoniemen kartanopuistossa. Kohde numero 1 on geologisesti arvokas agglomeraatti. Kohde numero 2 on geologisesti arvokas merenlahden rannan liejukerrostuma. Kohde numero 3 on arvokas pienvesi. Kohde numero 4 (vihreä) on Tuulimyllykallion arvokas niitty. Kohde numero 5 on kartanopuiston arvokas lehto. Kohde numero 6 (punainen vinoviivitus) on linnustollisesti arvokas kartanopuisto vanhoine puineen. Kohde numero 7 (oranssi rajaviiva) on Tiiliruukinlahden ja Porolahden rannoille ulottuva lepakkoalue. Tiedot Helsingin kaupungin ympäristötietojärjestelmästä.



-  lepakkokohde (7)
-  linnustollisesti arvokas kohde (8)
-  arvokas kasvillisuus- tai kasvistokohde (4,5)
-  piervesi, lampi (3)
-  geologisesti tai geomorfologisesti arvokas kohde (1,2)

Herttoniemen kartanpuiston arvokkaat luontokohteet. Helsingin ympäristötoimisto 2010.

eteläpään tuoreella niityllä kasvaa toinen vastaavanlainen tulokasheinä puistonurmikka. Kohdetta on vuonna 1998 alettu hoitaa käsin niittämällä." ... "Niityllä kasvaa valtakunnallisesti silmälläpidettävä laji ketoneilikka. Lisäarvoa niitylle antavat Helsingissä muuten huomionarvoiset lajit ketotädyke, mäkiarho ja mäkilemmikki sekä kohteen sijainti (osa Herttoniemen kartanopuiston historiallista ympäristöä)." ... "Niittämällä hoitamista tulee jatkaa."

Kohde on suunnittelualueen ulkopuolella.

- 5 Herttoniemen kartanon lehto, arvokas kasvillisuus- ja kasvistokohde. (arvoluokka III)

"Kohde on Herttoniemen kartanopuiston englantilaisen maisemapuiston luonnontilaisin ja rehevin ydin. Sen komean puuston muodostavat pääasiassa lehtipuut (vaahtera, hieskoivu, pihlaja, tervaleppä, tuomi ja istutetut metsälehmukset). Pensaskerrokseen kuuluvat viljelyperäisten lajien ohella koiranheisi, pohjanpunaherukka ja mustaherukka. Ruohovartiskasvistoon lukeutuu lehdon itäosissa pääasiassa tuoreiden lehtojen lajeja (mm. imikkä (Helsingissä silmälläpidettävä laji), valkovuokko, sudenmarja, kevättähtimö, kyläkellukka, koiranvehnä ja viljelyperäinen ukkomansikka; mutta myös kotkansiipi) ja länsiosissa etenkin kosteiden lehtojen lajeja (mm. runsas hiirenporras sekä puna-ailakki, suorvokki, korpikaisla, kurjenjalka, korpi-imarre, vehka, punakoiso; myös tesma)." ... "Lisäarvoina Helsingissä muuten huomionarvoinen laji kotkansiipi (ehkä kuitenkin alkuaan istutettu) sekä kohteen historia (osa hienoa asemakaavalla suojeltua kartanopuistoa)."

- 6 Herttoniemen kartanopuisto, linnustollisesti arvokas kohde (arvoluokka III)

"Hoidettu puistoalue, jossa hyvin vanhoja lehtipuita, keskellä lamikkolue joka hyvin rehevä, paikoin pensaikkoja (pensasaitoja ym.) sekä niittyä; luoteisosassa tuulimyllyn ympäristössä kallioketoa reu-napensaikkoineen." ... Avaintekijöitä "Vanha kulttuurimiljö, vanhat lehtipuut (kolopuut), pensaikat, rehevät maastonkohdat, kedot ja niityt." ... "Erittäin runsas piha- ja lehtimetsän peruslajisto, lisäksi naakka (5-10 pr), kottarainen, satakieli, kultarinta, mustapääkerttu, telkkä (lammessa), tikli, sepelkyyhky ja toisinaan nokkavarpunen, mahdollisesti uuttukyyhky."

- 7 Tiiliruukinlahti ja Porolahti, arvokas lepakkokohde (arvoluokka II) Alue alkaa Herttoniemensalmesta. Se käsittää Herttoniemen kartanon puiston, Porolahden, Ruonansalmen, Tiiliruukinlahden ja Laajasalon kanavan ympäristön.

"Alueella on kartanopuisto, kanavia ja pienvenesatamia. Se tarjoaa hyvät ruokailualueet kaikille siellä esiintyville lajeille. Alueella on todennäköisesti useampia pieniä kolonioita. Ruonansalmessa on havaittu kolonia asuinrakennuksessa." ... "Alue on laaja. Sieltä on selvästi lento-reitit Vartiosaaren lepakkolueille. Vartiosaaren lepakat voivat seurata näitä rantoja. Kartanon puistossa on tavattu korvayökköä. Puistossa

on useita kanavia, mutta niissä ei havaittu yhtään vesisiippaa saalista-massa. Ne lienevät liian kapeita vesisiipan saalistukseen. Jos kanavia joskus korjataan, niitä voisi avartaa paremmin vesisiipalle sopiviksi. Lepakoiden kannalta puistoa tulisi avartaa eli kasvattaa isompia puista ja poistaa pensaita. Lisäksi lampia voitaisiin yhdistää. Ruonansalmi on vastikään ruopattu. Ruoppauksen jälkeen kanavan penkat on valaistu. Ennen valaisua paikka on ollut vesisiippojen suosiossa. Tunnelmavalaisuksen myötä lepakot ovat kadonneet. Jos alue halutaan säilyttää lepakko-alueena, tulisi tunnelmavalaisusta poistaa.”

3.3.3 Vesistöt

Herttoniemen kartanopuiston lammet on luokiteltu arvokkaaksi pienvedeksi. Ne on ilmeisesti muotoiltu osaksi puistosommitelmaa paikalla olleista alavista tulvapainanteista.

Lampia yhdistää kanavisto, joka laskee edelleen ojan ja rannan lähellä olevan rummun kautta mereen. Koska alue lampien ja etenkin kanavien lähistöllä on hyvin alavaa, on alue tulvaherkää.



Kaavio Herttoniemen kartanopuiston alueella olevista vesistöistä.

4. OSA-ALUEET

4.1 Herttoniemen kartanopuisto

Viheraluerekisterin numero 54037

4.1.1 Päärakennuksen edustan muotopuutarha

Nykytila

Pionipenkit on uusittu v. 2009 samasta kannasta. Kasvualustassa on kauttaaltaan tähtimöä, keltamaksaruohoa ja niittyhumalaa.

Tavoite

Muotopuutarhaa hoidetaan ensiluokkaisena historiallisena puutarhana (A1-hoitoluokka). Pionipenkkiä hoidetaan yhtenäisenä, vanhoja lajikkeita sisältävänä penkkinä. Syreeniaidanteet hoidetaan kapeahkoina, kukkiviina aidanteina. Syreenikanta säilytetään eikä kasvustoon tuoda muualta uusia taimia.

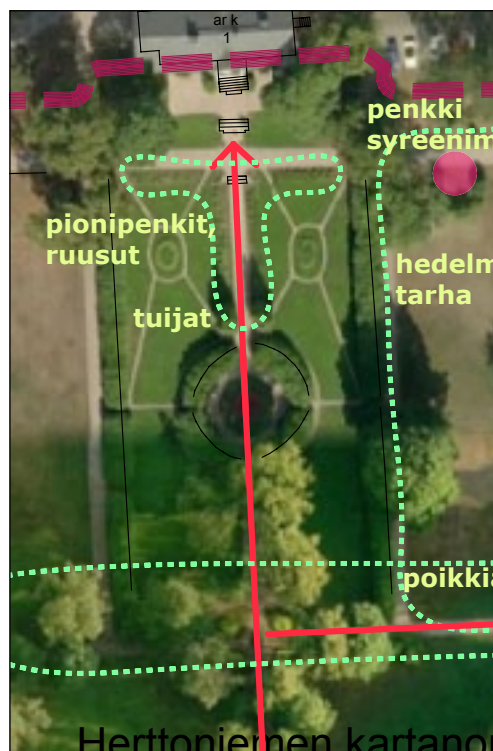
Toimenpiteet

Kesäkukkaryhmille C. Rosengren on antanut esimerkinluonteisia ehdotuksia (ks. Liite 4). Listat ovat edelleenkin päteviä. Mainittujen lisäksi agavet ja heliotroopit sopivat luonteensa ja värinsä puolesta ryhmiin hyvin.

Pitkässä syreeniaidanteessa kasvaa harvinaista 'Prince Nottger'-lajiketta. Niille annetaan leikkausten avulla tilaa kasvaa laajemmiksi.

Pioneja hoidetaan Pirjo Laulumaa laatiman hoito-ohjeen mukaan (Liite 6). Penkit pidetään vapaana rikkaruohoista.

Syreenipensaat leikataan vuosittain säännöllisesti kukinnan jälkeen ja syksyllä niin, että ne haittaavat käytävillä kulkua mahdollisimman vähän. Kesän leikkaus on runsaampi, syksyn leikkaus siistimistä. Aidanteita nuorennetaan jatkuvasti leikkaamalla niistä vanhimpia runkoja pois joka kolmas vuosi niin, että pensaiden volyyymi pysyy kolmen vuoden sykleissä suunnilleen samana. Jatkuvan nuorentamisen ansiosta vältetään radikaaleilta leikkauksilta.



Kaavio Herttoniemen kartanopuiston symmetrisestä etupuutarhasta.



Muotopuutarha on esimerkillisesti hoidettu.



Kaikille päärakennuksen edustan muotopuutarhan istutuksille asennetaan talveksi jyrssiäsuojat Kanit Helsingissä ja kanivahinkojen torjunta -raportin ohjeiden mukaan.

Jyrssiäverkon on oltava tiheäsilmäistä ja vähintään 120 cm korkea verkkoa. Se kiinnitetään syksyisin paikoilleen puutolpilla ja alareuna lisäksi metallikoukuilla maahan. Verkko poistetaan keväällä, kun jyrssiöillä on jo muutakin syötävää.

Herttoniemen kartanopuisto on kasvillisuudeltaan arvokas kulttuurihistoriallinen kokonaisuus, jossa kanijahdin on oltava tehokasta.

Kaniaidat on syytä poistaa kesäksi.



Pionipenkin vanhoja pioneja on jaettu kesällä 2010, ja niillä on korvattu ryhmän eriväriset yksilöt. Penkin kasvit voivat hyvin.



*Kuva kesäkuulta 2008 näyttää penkin keskellä olevan eri värisen yksilön, joka on tullut taimikau-
pasta väärällä nimellä.*



Syreeniaidanteet rajaavat etupuutarhaa. Vaahteran edessä on hieman vaaleasävyisempi lajike 'Prince Nottger'.



Kukinnan jälkeen syreeniaidanteet ovat reheviä vihreitä seinämiä. Kuvassa näkyy selkeästi parterripuutarhan käytävien huolellinen kanttaus.

4.1.1.1 Nurmet ja niiden rajautuminen maisemapuistoon

Nykytila

Päärakennuksen edustan parterripuutarhassa ja pääkujanteen molemmin puolin on ensiluokkainen A1-hoitoluokan nurmi. Muotopuutarhan viereisissä suorakulmiokortteleissa nurmi on A2-luokkaa. Englantilaistyyllisessä puistossa se muuttuu B2-maisemaniityksi.

Tavoite

Hyväkuntoinen nurmi muodostaa muotopuutarhan peruspinnan. A2-nurmi tarjoaa viehättäviä oleskelupaikkoja.

Toimenpiteet

A1- nurmi leikataan ja kantataan yleisohjeen mukaan. Leikatun A2-nurmen ja B2-maisemaniityn raja muotoillaan maisemapuiston puuston lomitse luonnonmukaisen kaareilevaksi.



Kaavio muotopuutarhan alueesta. Nurmiensa hoitoluokka näkyy kuvassa selkeästi. Se on ilmeisesti otettu kuivana kautena, jolloin A2-luokan nurmi on poutinutta.



*Kauneimmillaan nurmi on kartanon parterripuu-
tarhassa. Kapeiden polkujen reunat hoidetaan
kantaamalla.*



Leikatun nurmen ja niityn raja voi olla hyvin vapaamuotoinen ja polveilla maisemapuiston puiden lomassa.

4.1.1.2 Itäinen sivukortteli



Kaavio Herttoniemen kartanopuiston hedelmä-tarha-alueesta.

Nykytila

Päärakennuksen kaakkoispuolella olevassa muotopuutarhan korttelissa on ollut hedelmä- ja marjatarha. Entistä hedelmätarhaa on hoidettu nurmena. Tätä sivummalla olevaa nurmialuetta on käytetty palloiluun.

Paikalla on yhä jäljellä kookas päärynäpuu ja siitä vartetut kaksi tainta. Nuorten päärynöiden alle on istutettu karviaisia suojaamaan niitä peleiltä ja leikeiltä.

Syreeniaidanteen lähellä aivan polun varrella kasvaa kookkaita puita (saarni ja vaahtera), jotka varjostavat aidannetta niin, että siltä osin syreenien kukinta on heikentynyt.

Syreenimaja on istutettu 1990-luvulla, mutta se on yhä harvahko.

Tavoite

Hedelmätarha säilytetään nurmena. Päärynäpuut säilytetään. Tuuhea kukkiva syreenimaja istuimiseen.



Hedelmätarhan pohjoisosassa on 1990-luvulla istutettu syreenimaja.



Entinen hedelmätarha on nykyään puistomainen. Puutarhat ovat kuitenkin olleet kartanopuistojen oleellinen osa, ja kartanot olivat usein edelläkävijöitä eri lajikkeiden viljelemisessä. Herttoniemessä on yhä jäljellä vanha päärynäpuu, joka kasvaa taustalla käytävän varrella. Siitä vartetut uudet taimet on istutettu emopuun lähelle käytävän varteen.

Toimenpiteet

Päärynäpuita säilytetään ja uusitaan tarvittaessa, mutta vain saman käytävän reunalle, missä nykyiset päärynät kasvavat. Yhteensä vanhaa päärynäkantaa olevia puita voi olla 3-4 kpl ja ne istutetaan \varnothing 2-3 metriselle matalalle kummulle, kork. 30 cm.

Muotopuutarhan syreenien vieressä kasvavia vaahteroita ei uudisteta, kun ne aikanaan joudutaan poistamaan.

Hedelmätarhan pohjoispäässä olevan syreenimajan pensaita ryhdytään leikkaamaan, jotta maja tuuhenee. Majan sisälle asennetaan penkki, malli Byarums Bruk, Lessebo, vihreä.

Syreenimajan pensaat lannoitetaan ja jatkossa niitä hoidetaan samaan tapaan kuin kartanopuiston muita syreeniaitoja. Koska majan pensaat ovat vasta nuorehkoja arvioidaan vanhojen runkojen poistotarve erikseen.

4.1.2 Pääkujanne

Nykytila

Päärakennukselta Engelin valkoiselle huvimajalle johtaa pääasiassa puisto- ja metsälehmuksesta koostuva kujanne. Kujanteessa on jäljellä kaksi Cronstedtin itsensä istuttamaa, erittäin vanhaa puistolehmusta, jotka ovat uhanalaisten kuoriaisten elinympäristöä. Paikoin kujanteeseen on päässyt kasvamaan itsestään kylväytyneitä vaahteroita. Osa kujannepuista on metsälehmusta ja isolehtilehmusta. Kujanteen keskivaiheilla on ellipsi, jossa on kasvanut lehmuksia noin 70 cm välein. Puusto on korvattu 1990-luvulla istutetuilla metsälehmuksilla, mutta istutustiheys on ollut alkuperäistä harvempi.

Tavoite

Elinvoimainen, monilajinen lehmuskujanne, jonka lomitse avautuu näkymä kartanon päärakennuksen edustalta valkoiselle huvimajalle.

Toimenpiteet

Pääkujanne on puutarhan tärkeimpiä elementtejä, ja sen puita hoidetaan ja uusitaan yksilöinä erikseen laadittavan kuntokartoituksen ohjeiden mukaan. Kujanteen vanhojen puiden luomaa monimuotoista luontoa hoidetaan.

Pääkujanteen lomitse avataan näkymä Engelin huvimajalle.

Kujanteen vähittäistä, puu puulta uusimisen periaatetta jatketaan. Olevat lehmukset säilytetään niin pitkään kuin mahdollista, kunhan ne eivät ole vaaraksi kulkijoille. Puille tehdään kuntokartoitus ja hoito-ohjelma joka kolmas vuosi. Arvokkaiden puiden hoito tehdään kuntokartoituksen ohjeiden mukaan kolmen vuoden sykleissä. Tarkkailussa olevia, huonokuntoisia puita seurataan jatkuvasti ja hoitotoimet tehdään tarvittaessa heti.

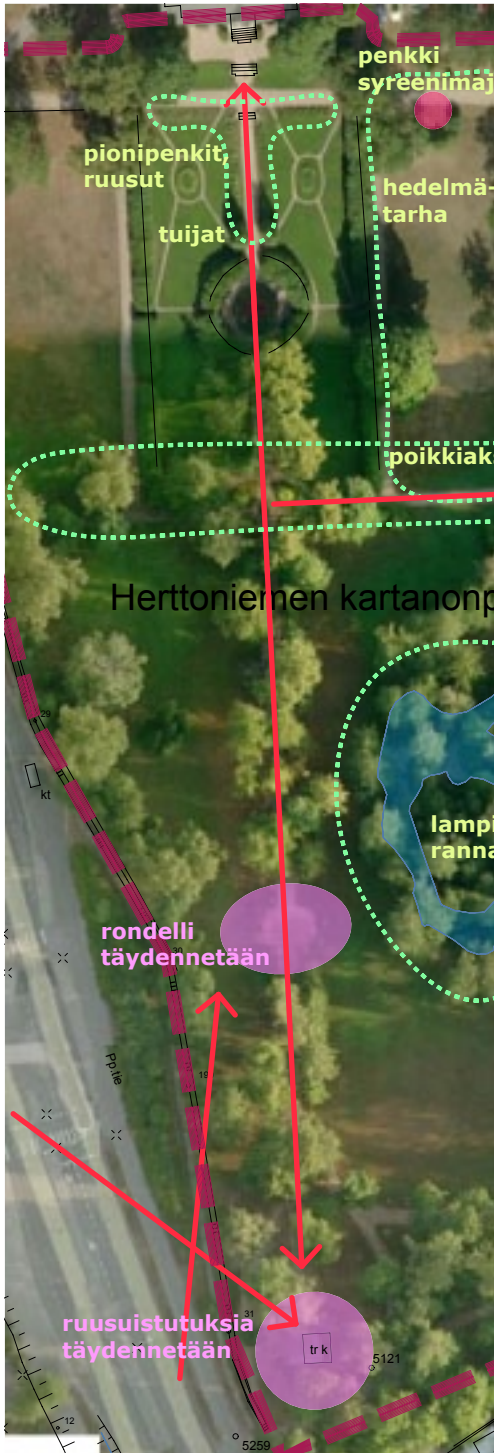
Pääkujanteen puulaji pidetään pääasiassa puistolehmuksena. Kujanteeseen istutetaan myös isolehtilehmuksia. Metsälehmuksia on viime vuosina istutettu runsaasti. Niitä on perinteisesti ollut enemmän puiston reuna-alueilla, joten tulevaisuudessa niiden osuus jätetään ellipsiä lukuunottamatta kujanteessa vähemmälle. Muut kuin lehmukset poistetaan kujanteesta välittömästi ja niiden sekä kujanteessa olevien aukkojen tilalle istutetaan lehmus (puisto- ja isolehtilehmuksia).

Cronstedtin lehmuksille asennetaan kyltti, joka kertoo niiden historiasta, iästä ja kunnosta. Niiden latvusta kevennetään polun päällä olevalta osalta. Näiden arvolehmusten annetaan tulevaisuudessakin olla paikoillaan, vaikka ne jouduttaisiin turvallisuussyistä leikkaamaan torsoiksi. Kun ne kaatuvat, rungot viedään maatumaan viereiseen kartanon puistometsään tervaleppäkaaren eteläpuolelle.

Tuijat ovat tässä historiallisessa puutarhassa uusi piirre. Niitä ei uusita, kun ne tulevat huonokuntoisiksi.



Molemmat Cronstedtin istuttamat lehmukset ovat huonokuntoisia, mutta komeita arvopuita. Niiden latvusta kevennetään, jotta ne eivät aiheuta vaaraa puiston käyttäjille. Esikuvana on Lontoossa kasvava kuningatar Elisabeth I:n keinupuu, hevoskastanja. Se on leikattu matalaksi torsoiksi, joka silti versoo vihrein pienin oksin.



Kaavio kartanopuiston pääkselista kujanteineen, joka johtaa kaavion yläreunassa olevalta päärakennukselta alareunaan valkoiselle huvimajalle.



Valkoisen huvimajan esiin ottaminen on vaikea tehtävä. Se on onnistunut alimpia vihreitä oksia poistamalla, jolloin maja näkyy pääkselille. .



Pääkujanteen varrella olevan ellipsin muotoinen rondelli on uusittu vuonna 2009.

Kujanteen eteläosassa olevan ellipsin puut ovat perinteisesti muodostaneet runkopylväikön. Uudet puut on istutettu harvempaan.

Kujanteen saniaisryhmille tuodaan lisää kasvualustaa, materiaali liitteenä olevan Pirjo Laulumaan ohjeen mukaan.

Näkymä huvimajalle avataan ja pidetään auki kujanteen puiden peittävää oksastoa varovaisesti leikkaamalla. Leikkaus tehdään oksa kerrallaan ja näkymälinjaa välillä tarkistaen. Kujanteen yläpäässä olevat tuijat ovat myös näkymän esteenä. Niiden oksastoa leikataan luonnonmukaisesti niin, että leikkuu ei näy puun rakenteessa. Näkymän tulisi avautua kartanon terassille asti, mutta nouseva maasto tuo silloin puiden latvuksen yläosan näkymän esteeksi.



4.1.2.1 Valkoinen huvimaja



Nykytila

Valkoinen huvimaja on pääkujanteen päätte.

Huvimajan vieressä aikaisemmin kasvaneet saniaiset eivät ole vuosiin menestyneet. Toinen koivuista poistettiin aikaisemmin ja toinen keväällä 2009. Linnanrakentajantien puolelle on istutettu koeluonteisesti vanhoja ruusulajikkeita. Istutuksia on täydennetty kesällä 2009 mm. saniaisilla ja Linnanrakentajantien puolella ja pellon ruusutaimikossa jo kasvavilla ruusulajeilla.

Tavoite

Alkuperäisen sommitelman mukaiset saniaiset portaiden vieressä täydennettynä huvimajan sivuille ja taakse istutetuilla vanhoilla ruusulajeilla.

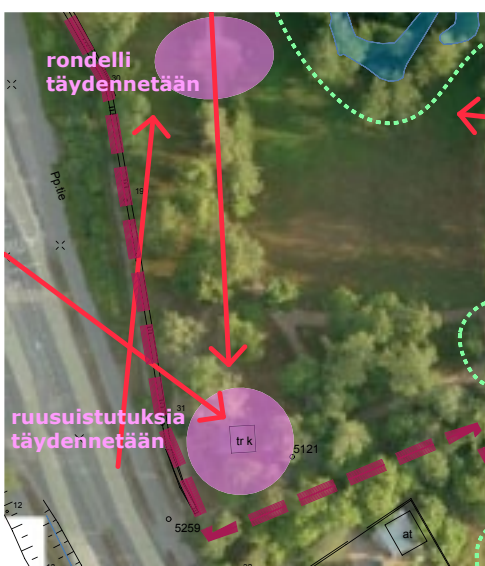
Toimenpiteet

Saniaisia lannoitetaan Pirjo Laulumaa ohjeen mukaan (Liite 6).

Valkoisen huvimajan taakse istutetaan lisää samoja ruusuja kuin alueella jo on, kuitenkin noin 3 m etäisyydelle rakennuksen seinästä.

Huvimajan välitön ympäristö niitetään kolme kertaa kesän kuluessa ja leikkuujäte vietään pois.

Mikäli saniaiset eivät jatkossakaan menesty portaiden vierellä, ne korvataan ruukkuistutuksilla, esim. sinisarjalla (*Agapanthus praecox*).



Kaavio kartanopuiston pääakselista päätteenä olevan valkoisen huvimajan ympäristöstä.



Valkoisen huvimajan edustalta on kaadettu varjostava koivu ja portaiden vieressä kasvaneet saniaiset palautettu.

4.1.3 Kuusikujanne

Nykytila

Puiston pohjoisosassa oleva kuusikujanne on uusittu kokonaan. Sen länsipäästä on muutama taimi kuollut. Itäpäähän vanhat kuuset on kaadettu vuonna 2009.

Kuusikujanteen jatkeella on 1990-luvun alussa uudelleen istutettu syreenimaja.

Tavoite

Yhtenäinen kuusikujanne.

Toimenpiteet

Kun tervalepät kujanteen itäpäässä joudutaan kaatamaan, ne korvataan uusilla. Kuusikujanteen kuolleiden taimien tilalle istutetaan uudet.





Kaavio kuusikujanteesta ympäristöineen.



Kuusikujanteen uusiminen on onnistunut hyvin. Kujan länsiosan tyhjät välit täydennetään kuusentaimilla.

4.1.4 Poikkiakseli

Nykytila

Poikkiakselin varrella puut kehystävät akselia epäsymmetrisesti. Akselin päätteenä on lammen rannalla oleva keltainen huvimaja.

Tavoite

Huvimajan näkyminen akselin päätteenä. Näkymän ei tarvitse olla täysin avoin, vaan antaa vihje huvimajan olemassaolosta.

Toimenpiteet

Puustoa ja oksastoa leikataan varovasti ja luonnonmukaisesti niin, että huvimaja näkyy akselin päätteessä.

Jatkossa näkymäakseli pidetään edellisessä kohdassa kuvattuun tapaan avoimena.



Kaavio poikkiakselista kartanopuistossa.



Poikkiakselin päässä oleva keltainen huvimaja otetaan puiden oksia leikkaamalla esille hieman nykyistä enemmän. Jatkossa huolehditaan siitä, että oksat eivät peitä näkymää huvimajalle.



Keväällä otetussa kuvassa maja näkyy, kun kesän lehvät eivät sitä peitä.

4.1.5 Maisemapuisto

Yleistä

Seuraavissa kohdissa 4.1.5.1 - 4.1.5.8 maisemapuistoa on käsitelty osa-alueittain. Luonnonmukaisen vaikutelman vuoksi maisemapuiston hoito voi olla vaativampaa kuin muotopuutarhan.

Nykytila

Maisemapuisto ympäröi muotopuutarhaa.

Tavoite

Maisemapuiston esikuva on hoidettu laidunmaisema, joten sen tulee näyttää kulttuurivaikutteiselta "pastoraalimaisemalta". Se on vapaamuotoisempi, mutta sitä hoidetaan jatkuvasti ja silti tulosten täytyy näyttää luonnonmukaisilta, ts. esim. puiden leikkuu ym. ei saa näkyä. Maisemapuistossa nurmi saa muuttua kukkivaksi niityksi.

Toimenpiteet

Toimenpiteet. on selostettu erikseen osa-alueiden ja -kohteiden yhteydessä.



Lammet ovat maisemapuiston tärkeä elementti. Niiden ympärillä olevat kuuset rajaavat puiston eri maisematiloja.

Kaavio Herttoniemen kartanopuiston vapaamuotoisesta maisemapuistosta.

4.1.5.1 Maisemapuiston yksittäispuut ja puuryhmät



Hedelmätarhan itäpuolella on maisemapuistoon kuuluva laaja niitty on. Niityllä kasvaa mm. vanhoja tammia ja lehtikuusia. Sen kulmaukseen on vanhan puun tilalle istutettu punalehtinen vaahtera Acer 'Schwedleri'.



Valkoisen huvimajan lähellä kasvaa lehtikuusia. Kuvassa lehtikuusen kilpikaarnaa.

Nykytila

Maisemapuistossa on runsaasti merkittäviä yksittäispuita. Vaikka ne kasvavat vapaammin yksilöinä ja ryhmissä, on niiden paikka usein tarkkaan harkittu.

Puiston vanhat puut ovat arvokkaita paitsi osana puistoa, myös luonnon monimuotoisuuden lisääjinä.

Puulajeina ovat mm. lehmukset, tammets, jalavat, saarnet, vaahterat ja lehtikuuset. Hedelmätarhan itäpuolella on muutama erikoispuu. Päärynäpuun vieressä kasvaa sembramänty (*Pinus cembra*), punalehtinen vaahtera, joka jokin aikaa sitten on uusittu Acer 'Schwedleri' -lajikkeella sekä nuori, hiljattain istutettu tammi.

Tavoite

Maisemapuiston puita hoidetaan vapaamuotoisen näköisinä yksilöinä ja ryhminä.

Toimenpiteet

Maisemapuiston puut uudistetaan samalla lajikkeella joko alkuperäiselle paikalleen tai avoin tila ja näkymälinjat huomioon ottaen sen lähelle puistosomitelman kannalta sopivalle paikalle, jolloin uusi puu voidaan istuttaa paikalleen jo ennen kuin vanha joudutaan poistamaan.

Keskeisen alueen isoille puille tehdään kuntokartoitus ja puukohtainen hoito-ohjelma, joka päivitetään kolmen vuoden välein. Hoitotoimenpiteet tehdään kartoituksen ohjeiden mukaan. Tarkkailussa olevia, huonokuntoisia puita seurataan jatkuvasti ja hoitotoimet tehdään tarvittaessa heti.

Lehtipuita leikataan niin, että niiden latvus ei kasva liian suureksi. Etenkin, jos puun painopiste on vinossa kulkureitin suuntaan, on sen keventämiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Vapaamuotoisessa ympäristössä on puiden kevennys- ja hoitoleikkaukset tehtävä huomaamattomasti lajille tyypillisen kasvutavan mukaan.

Puita joudutaan leikkaamaan myös näkymien avaamiseksi. Leikkuun jälkien näkymättömyyteen on näillä monien katseiden alla olevilla paikoilla kiinnitettävä erityistä huomiota.

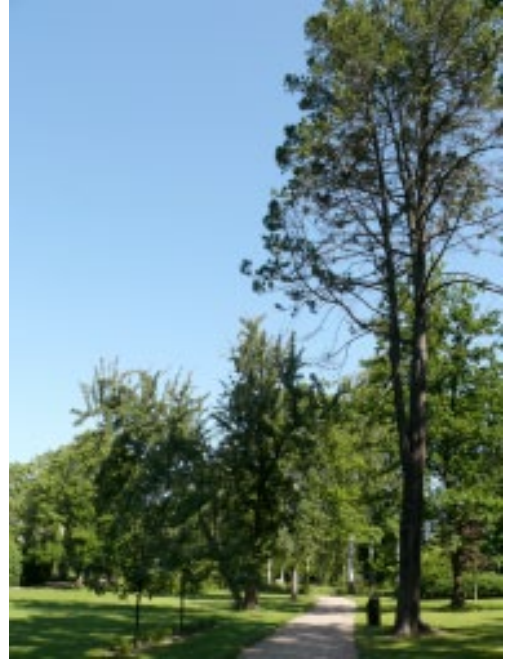
Kun vanhoja lahopuita joudutaan kaatamaan, ne kuljetetaan pois sekä maisemapuistosta että muotopuutarhasta. Puistometsään muutaman rungon voi jättää tai kuljettaa muualta puistosta niin, että siellä on kerrallaan noin 5-7 kpl vanhoja lahorunkoja. Arvokkaimpia ovat lehmuksen ja muiden jalopuiden lahorungot. Lahot vaahterat kuljetetaan alueelta pois.

Pinus cembra kaadetaan ja korvataan uudella taimella. Uusi yksilö istutetaan hieman kauemmas käytävästä.

Uusia puita istutettaessa tukiseipäiden on ulotuttava puun latvukseen asti



Maisemapuiston suuret puut muodostavat vaikuttavaa tilaa.



*Puiston sembramänty alkaa olla uusimiskypsä. Nuori mänty on usein pensasmainen eikä mah-
tuisi kasvamaan yhtä lähellä käytävää. Uuden tai-
men voikin istuttaa hieman kauemmas, jolloin
puut voivat jonkin aikaa olla paikallaan rinnan.*



*Koivu on 1990-luvun lopulla istutettu puistotaimena, mutta asetettu vinoon. Se on
vähitellen lähtenyt kaareutumaan ylöspäin.*



*Puiden kuori vahingoittuu helposti, kun hoitoko-
neilla ajetaan niiden läheltä.*

4.1.5.2 Maisemapuiston nurmi ja niitty

Nykytila

Maisemapuistossa nurmen on annettu kasvaa niittymäiseksi.

Tavoite

Leikatun ja niittymäisen nurmen raja muotoillaan puuston lomitse luonnonmukaiseksi. Maisemapuistossa nurmea leikataan harvemmin ja se saa kehittyä niittymäiseksi. Mitä kauempana muotopuutarhasta ollaan, sitä niittymäisempi puiston nurmi on.

Toimenpiteet

Maisemapuiston niityt leikataan 2-3 kertaa kesässä ja leikkuujäte kerätään pois. Samalla polkujen reunat leikataan metrin levyiseltä alueelta polun molemmin puolin. Maisemapuiston polut kantataan.



Vapaamuotoisessa maisemapuistossa nurmi saa vaihtua suorakorttelisen muotopuutarhan A1- ja A2-nurmesta harvemmin leikattavaksi niityksi.

4.1.5.3 Lammet ja ojakanavat

Nykytila

Lampien rannoilta on jouduttu karsimaan puustoa, ja puiden poiston jälkeen alle itäneet pajut, kuusentaimet ym. ovat alkaneet voimistua. Etenkin saariin nousee itsestään siementaimina mm. pihlajia ja kuusia.

Lammet rehevöityvät vähitellen. Osa lammista on ruopattu viimeksi vuonna 2007-8. Kesällä 2010 läntisin lampi oli täynnä levää, eli vesi ei vaihtu riittävästi.

Tavoite

Lampien veden vaihtuvuus. Lampien rannalla kasvaa veden päälle kaa-reutuvia koivuja ja saarilla yksittäispuina. Lampien eteläpuolella puistometsä on tervaleppävaltainen. Lampien pohjoispuolella perinteisesti kasvaneita kuusia palautetaan. Ne ovat etenkin talvella olleet merkittävä puistometsän tilaraja.

Vanhojen pohjarakenteiden säilyminen ehjänä ja korjaaminen tarvittaessa.

Toimenpiteet

Lampien ja kanavien väliset rummut avataan. Lisäveden pumpausta lampiin on selvitetty jo kunnostustöiden yhteydessä 1990-luvun puolivälissä (Jorma Oikarinen), mutta se todettiin kalliiksi. Mikäli tilanne heikenee entisestään, on pumpausta harkittava uudelleen.

Lampien eteläpuolelle ja saarille nousevat pajut, pihlajat ja kuusitiheiköt poistetaan, jotta koivut saavat valoa. Niitä on raivattava jatkuvasti, vähintään kahden vuoden välein. Kuusia voi harkitusti jättää yksittäisinä kasvamaan sellaisiin paikkoihin, missä ne eivät varjosta nousevia koivun taimia, mutta ne poistetaan noin 4-5 metrin korkuisina.

Lampien rannalle avoimille paikoille istutetaan hieskoivuja vinoon vettä kohti yhteensä 3-4 kpl. Ison kiven viereen istutetaan koivu entisen paikalle.

Saniaiset säilytetään eikä niitä raivata koskaan edes viereisten alueiden niittojen yhteydessä.

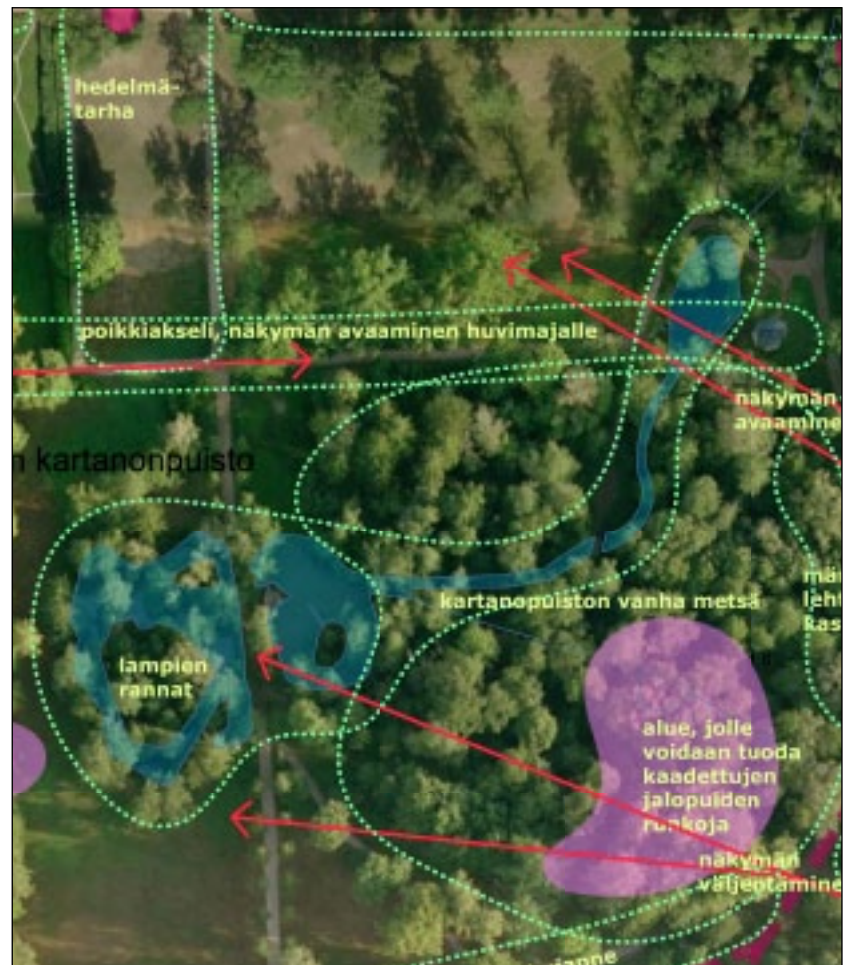
Metsäkuusia ja serbiankuusia istutetaan yhteensä 5-7 kpl muutaman kapaleen ryhmiin aivan lampien lähelle niiden pohjoispuolelle antamaan talvivihreää ja rajaamaan puistometsää avoimesta maisemapuistosta.

Lampia ei saa rehevöittää. Niihin ei saa joutua vierestä niitettävää heinikkoa eikä niihin saa puhaltaa lehtiä. Lammet tyhjennetään ja liete poistetaan savikerrokseen asti 10 vuoden välein (viimeinen ruoppaus osalle lammista on tehty 2007-2008). Ojakanavat ruopataan myös 10 vuoden välein. Putket tarkistetaan ojakanavien ruoppauksen yhteydessä 10 vuoden välein.

Ruoppausmassa levitetään 2A-nurmikoille.



Kuusia on syytä uusia lampien ympäristössä, koska ne varjostavat lampia ja rajaavat puistometsää avoimemmasta maisemapuistosta.



Kaavio lampien ympäristöstä.



Matalat lammet ovat hyvin ravinteisia. Niihin kerääntyy eloperäistä ainesta, joka rehevöittää niiden vettä entisestään. Lammet täytyykin tyhjentää ja puhdistaa säännöllisesti.

Lammen rannalla olevan ison kiven vieressä ollut koivu on jouduttu kaatamaan. Se korvataan uudella, vinoon istutettavalla koivulla.



4.1.5.4 Lammille johtava koivukujanne



Kaavio koivukujanteesta lampien välissä.

Nykytila

Koivukujanne on uusittu 1990-luvun lopulla eteläisintä ryhmykoivua lukuunottamatta. Siitä on otettu lisäysmateriaalia vuonna 2010. Lampien lähelle on istutettu 2000-luvun lopussa Tullisaarenpuistosta lisääkseen otettuja kilpikaarnakoivuja.

Tavoite

Yhtenäisen ikäinen, tasainen koivukujanne, jossa on myös Herttoniemen omaa ryhmykoivukantaa.

Toimenpiteet

Viimeinen vanha koivu uusitaan siitä lisätyllä taimella, kun taimi on kehittynyt riittävän suureksi. Sen jälkeen kartanopuistoon ei istuteta enempää ryhmy- eikä kilpikaarnakoivuja.

Vanhan ryhmykoivun rungon torso otetaan talteen puusepälle, joka voi hyödyntää rungon kuviollista puumateriaalia.

Kujanteen nuoria koivuja hoidetaan leikkaamalla oksia loppukesällä niin, että ne kehystävät sisällä olevaa käytävää, mutta oksat eivät peitä kujanteen suuntaista näkymää.

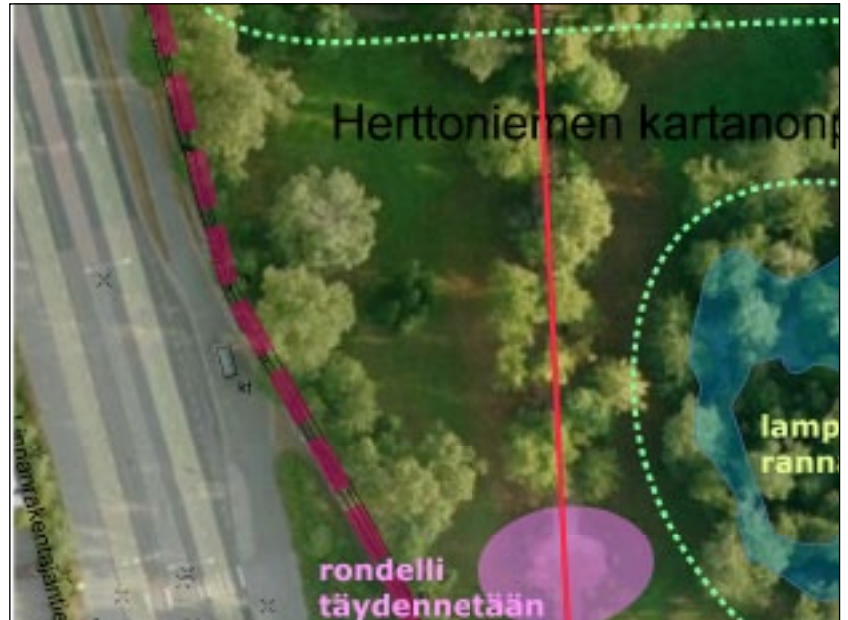


Oikealla Herttoniemen kartanopuiston vanha ryhmykoivu. Siitä otetaan lisäysmateriaalia, jotta ryhmykoivukanta saadaan jatkumaan.

4.1.5.5 Kivimuurin ympäristö



Kaavio kivimuurin ympäristöstä.



Nykytila

Muurin vierellä kasvaa melu- ja näkösuojaksi tiheään istutettuja nuoria kuusia ja muuta kasvillisuutta. Pääkujanteen länsipuolelle on jo ennen 90-luvun kunnostusta istutettu serbiankuusiryhmä.

Tavoite

Väljä, läpinäkyvä nurmi, jolla on yksittäispuita tai pieniä puuryhmiä, mutta ei näkymiä sulkevaa puustoa.

Toimenpiteet

Muurin lähellä olevia puita ja pensaita poistetaan niin, että muuri näkyy niiltä kohdin, missä tien puolella on istutuksia. Näkymät tieltä puiston valkoiselle huvimajalle ja päärakennuksen edustalle pidetään avoimina. Kuusia harvennetaan huonokuntoisemmat poistamalla. Alueen ilmettä siistitään poistamalla itsestään kylväytyneet seljat, vaahterat ym. Kasvillisuus ryhmitellään vuoroin muurin eri puolille niin, että melusuoja säilyy.

Pääkujanteen länsipuolella olevan serbiankuusiryhmän sisälle istutetaan yksi metsälehmus. Kun lehmus kasvaa, kuusia ryhdytään harventamaan, ja kun se on noin 6 metriä korkea, loput serbiankuuset poistetaan.

Muurin lähellä olevia avoimia alueita hoidetaan niittynä ja niiltä sekä muurin läheltä poistetaan vesakko ym kasvillisuus, koska se rikkoo muurin rakenteita. Muuri korjataan aina heti, kun kiviä siirtyy pois paikoiltaan.



Nurmen keskellä on nuorten serbiankuusten muodostama ryhmä. Niiden keskelle istutetaan metsälehmus, jolle annetaan valoa poistamalla kuusia vähitellen.

4.1.5.6 Diagonaalikujanne ja vaahteraympyrät



Kaavio diagonaalikujanteesta ja vaahteraympyröistä.

Nykytila

Pellon pohjoislaidassa on vanha vaahteroista, saarnista ja lehmüksistä koostuva sekakujanne (diagonaalikujanne), jossa etenkin vaahterat ovat erittäin huonokuntoisia. Kujanne on kartanopuiston vanhin, toinen vastaavan ikäinen on päärakennuksen pohjoispuolella.

Koivukujanteen päätteenä olevaan vaahteraympyrään on istutettu uudet taimet.

Pellon puolella on jäänteitä vanhasta vaahterarondellista, joka on ilmeisesti ollut rantaan menevän polun varrella.

Tavoite

Kaksirivinen epäsäännöllinen monilajinen kujanne, jossa runsaasti saarnea ja metsälehmusta. Vaahteraympyröistä pellon yli meren suuntaan avautuva näkymä on erittäin tärkeä, joten pelto säilytetään avoimena.

Toimenpiteet

Kuolevia ja kuolleita vaahteroita säilytetään pystyssä olevina torsoina niin kauan kuin niistä ei ole vaaraa kulkijoille. Kun ne joudutaan poistamaan, lahoppuaines siirretään maisemapuiston metsikköön lahoamaan. Puut uudistetaan vähitellen sitä mukaa kuin puita joudutaan poistamaan samoilla lajeilla nykyisten vierelle niin etäälle, että torson kaataminen ei aiheuta haittaa uudelle taimelle.

Vaahteraympyröistä meren suuntaan avautuvia näkymiä selkeytetään poistamalla taimikkoa ja leikkaamalla oksastoa. Entisen puutarhurin asunon lähellä kasvavien komeiden lehtikuusien ja mäntyjen ympäriltä poistetaan aluspuustoa niin, että vanhat puut tulevat esiin.

Uudistettavaan ja jo uudistettuun vaahterarondelliin sijoitetaan penkkejä.

Puiden latvuksia hoidetaan niin, että näkymät kujanteiden suuntaan ja merelle säilyvät.



Pellon reunassa olevan kujanteen puut ovat huonossa kunnossa. Niiden latvustoa voidaan keventää radikaalisti ja rungot voivat jäädä torsoina paikoilleen.

Investointihanke I

Kujanteen ja vaahteraympyrän uusimisesta sekä pellon laitojen hoidosta ja polusta laaditaan erillinen tarkka suunnitelma.

Hankeosalaskennan mukainen kustannusarvio (HOLA) n. 23 500 € vuoden 2010 hintatasossa, ks. Liite 7.

4.1.5.7 Pelto



Kaavio pellosta.



Viljelty pelto on tärkeä osa Herttoniemen kulttuurihistoriallisesti arvokasta maisemaa.. Kuva Birgitta Rossing.

Nykytila

Pelto on ollut viljelyksessä ainakin 1700-luvun lopulla, todennäköisesti jo paljon aikaisemminkin. Kartanoryhmä on viime vuodet viljellyt pellolla viljaa. Pellon aluetta on myös ehdotettu koulun pihan laajennukseksi ja urheiluhallin rakentamispaijaksi. Koulun kenttä on jo rakennettu kaavan mukaiselle puistoalueelle.

Paikka on kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas, koska se on ollut pitkään viljelyksessä ja avoimena tilana se on ollut tärkeä osa kartanon maisemapuistokokonaisuutta. Pellon eteläosassa on Herttoniemen kartanon vanhimman päärakennuksen ja pihapiirin sijaintipaikka.

Pelto ei kuulu kartanon hoitosopimuksen piiriin.

Tavoite

Polkuyhteys meren rannalta ja laiturilta kunnostettujen vaahteraympyröiden kautta barokkipuistoon. Hoitosopimusta ja -rajaa tarkistetaan niin, että pellon viljely turvataan myös tulevaisuudessa.

Toimenpiteet

Pellon laitaa koulun aidan vierelle rakennetaan Lemmenpolulta vaahteraympyrään johtava kapea nurmipolku, leveys noin 1,2 metriä. Vanha, eteläisempi vaahteraympyrä kunnostetaan ja molempiin sijoitetaan penkkejä yhteensä 4 kpl.

Hoitosopimuksen rajausta laajennetaan.

Pelto pidetään viljelyksessä ja viljelykasvia vuorotellaan. Pellolle sopivat hyvin suomalaiset viljakasvit ja lisäksi esim. pellava, tattari ym. vanhat viljelykasvit.

Nurmipolku niitetään säännöllisesti.



Pelto idästä katsottuna. Taustalla vanhan vaahteraympyrän jäljellä olevat suuret vaahterat ja niiden oikealla puolella puutarhurin asunnon lähellä kasvavat lehtikuiset. Uusi polku ohjautuu suoraan kunnostettavaan vaahteraympyrään ja siitä edelleen oikealle kartanopuistoon.



Ote Kuninkaan kartastosta Herttoniemen kartanon alueelta ja ympäristöstä, kartoitettu vuodelta 1776. Pellot näkyvät harmaina, viivoitettuina alueina. Herttoniemen kartanon vanha päärakennus on tuolloin sijainnut rannan tuntumassa. Nykyisen päärakennuksen tienoilla on ollut posliinitehdas.

Kehittämistavoitteet:

Pelto säilytetään viljelyksessä. Sille voidaan perustaa esim. vanhoja viljely- ja korjuutapoja ja kasvilajikkeita esittelevä perinnemaisemamuseo, johon liitetään myös kartanon koillispuolella oleva pelto. Alueelle voitaisiin ohjata esim. Maatiainen ry:n toimintaa.

4.1.5.8 Lemmenkuja



Kaavio Lemmenkujan alueesta.



Anjalan liiton puista on jäljellä enää viisi, ja nekin on jouduttu keventämään rajusti. Polulla kulkiessa sitä tuskin havaitsee, sillä viereisen puun vehreät oksat antavat vaikutelman koko ryhmän vehreydestä.

Nykytila

Lemmenkujan puut ovat jalavia, metsälehmäksiä (ns. Anjalan liiton puut, jotka ovat Cronstedtin istuttamia), keskivaiheilla vaahteroita ja itäpäässä myös koivuja ja tuomia. Vaahteroiden kohdalla kujanteen taustalla on tiivis syreeniaidanne. Kujannepolulla kulkiessa tunnelma on lehtevä ja hämyisä.

Tavoite

Tavoitteena on sekalajinen ja -ikäinen harvahko kuja, josta noin 50 % on metsälehmusta. Polun tunnelma säilytetään uudistamalla puita maltillisesti ja vähitellen.

Toimenpiteet

Lemmenkujan puut liitetään 3 vuoden välein tehtävän kuntokartoituksen piiriin ja niitä hoidetaan kartoituksen ohjeiden mukaan.

Kun yli puolet alkuperäisestä puustosta on poissa, uudistetaan kujanteen loput jäljellä olevat puut lukuunottamatta ns. Anjalan liiton puita, joita pidetään paikallaan symbolisina torsoina niin pitkään kuin mahdollista. Kujanne uudistetaan pääasiassa metsälehmuksella, itäpäässä saa olla enemmän koivuja ja tervaleppää. Vanha romahtanut tuomi uusitaan pelon kulmaukseen.

Anjalan liiton puiden viereen asennetaan kyltti, jossa kerrotaan niiden historiasta. Kun ne on lopullisesti nykyisen torsovaiheen jälkeen uudistettava, ryhmään istutetaan vanhan kaavion mukaan 12 metsälehmusta tiiviiseen ympyrään ja 13. keskelle.

Syreeniaidannetta leikataan vuosittain niin, että polku säilyy kulkukelpoisena. Lemmenkujan laidat niitetään kolme kertaa kesässä syreenien alle asti.

4.1.6.1 Tervaleppäkaaret ympäristöineen



Kaavio kartanopuiston puistometsästä tervaleppäkaaren kohdalta.



Vanhaan tervaleppäkaareen on poistettujen puiden kohdalle istutettu uusia taimia. Toinen kaari on istutettu kokonaan nuorista puista.

Nykytila

Vapaamuotoisen maisemapuiston osana on lampien kaakkoispuolella oleva kostea puistometsä, jossa valtapuuna on tervaleppä, mutta vaahtera on valtaamassa aluetta. Erityisen merkittäviä tervaleppä ovat idemmän lammen eteläpuolella olevassa kaari-istutuksessa. Vanhempi kaari seurailee lammen rannan tuntumassa kulkevaa käytävää. Nuorista taimista koostuva kaari on istutettu sen eteläpuolelle. Aluskasvillisuudessa on runsaasti valkovuokkoja ja lehtoimikkää.

Tavoite

Tervaleppä on metsikön arvopuu, jota suositaan aina kun se on mahdollista. Puusto pidetään siten väljänä, että kehittyvät taimet saavat valoa.

Toimenpiteet

Vanhat tervaleppä uusitaan vähintään 16-18 taimilla. Nuorille tervaleppäille on järjestettävä kasvutilaa ja valoa poistamalla puustoa niiden väleistä ja eteläpuolelta. Myös vanhojen, kaaren muotoon istutettujen puiden ympärille nousevaa puustoa karsitaan, jotta jäljelle jäävät pääsevät oikeuksiinsa. Lehtopensaat (lehtokuusama, taikinamarja, koiranheisi) saavat jäädä kasvamaan.

Aluskasvillisuus niitetään polkujen reunoilla kolme kertaa kasvukauden aikana niin, että rikkaruohot eivät pääse siementämään, ja niittojäte vietään pois.

4.1.6.2 Kartanopuiston lehto



Kaavio kartanopuiston puistometsästä lehdon kohdalta.

Nykytila

Keltaisen huvimajan ohi etelään kulkevan käytävän varrella on lehto, jossa kasvaa tervaleppää, vaahteraa ja jonkin verran haapaa.

Tavoite

Hoidettu lehto, jossa on moninaisuutta.

Toimenpiteet

Jalopuut ja vesistöjen äärellä tervalepät säilytetään. Haavat, muu roska puusto ja pajuangervot poistetaan.

Taimikosta säästetään hyviä vaahterayksilöitä noin 10-15 kappaletta. Hoitosuunnitelmakauden loppuvaiheessa vaahteroita harvennetaan edelleen. Varjoa sietävää metsälehmusta voidaan lisätä alueen pohjoisosaan.

Alueen eteläosaan istutetaan kokeiluluonteisesti Mustilan arboretumin sopimusviljelyksessä olevaa amerikanpyökkää *Fagus grandifolia* (5 kpl lehdon itäreunan mäntykumpareelle) sekä valkosaarneaa *Fraxinus americana* 5 kpl. Sitä kasvaa mm. Porolahdenpuistossa. Puuston alle istutetaan pähkinäpensaita, lehtokuusamaa ja koiranheittä. Lehdon valoisissa paikoissa saa kasvaa myös tuomea.

Metsän sisään puut istutetaan metsätaimina, jotka suojataan putkilla. Käytävien lähellä ja metsän reunoilla käytetään suurempia puistotaimia.

Tälle alueelle voidaan tuoda kartanopuiston jalopuiden lahorunkoja. Niitä saa olla alueella noin 5-7 runkoa kerrallaan, muut viedään pois.

Kaikki taimettuvat kuuset poistetaan. Aluskasvillisuus niitetään polkujen reunoilla kolme kertaa kasvukauden aikana niin, että rikkaruohot eivät pääse siementämään.



Kosteassa, varjoisassa lehdossa on vaahteralle otolliset olosuhteet. Niitä poistetaan tervaleppien lähistöltä.

4.1.6.3 Mäntymäki



Kaavio kartanopuiston puistometsästä mäntymäen kohdalta.



Mäntymäen puut ovat jyhkeitä.

Nykytila

Keltaisen huvimajan kaakkoispuolella metsässä on matala mäki, jolla kasvaa mäntyjä ja arvokkaita, noin satavuotiaita vanhoja lehtikuusia. Ne ovat jatkuvasti vaarassa jäädä rehevän puuston varjoon.

Tavoite

Arvokkaat lehtikuuset säilytetään ja ne valaistaan maasta huomaamattomasta valaisimesta tulevalle valolla. Kumpare kehitetään mäntyvaltaiseksi.

Toimenpiteet

Muut puut, mutta etenkin mäntyjen ja lehtikuusten vieressä kasvavat koivut ja vaahterat poistetaan. Komeille mänty- ja lehtikuusiyksilöille jätetään kasvutilaa.

Reitin varrella kasvava lehtikuusi on yksilönä erittäin arvokas ja se liitetään puiden kuntokartoitukseen. Puuta hoidetaan kuntotutkimuksen ohjeiden mukaan. Lehtikuusta valaiseva spottivalo sijoitetaan maahan ja paikkaa rumentava pylvässpotti poistetaan.

Vanhojen komeiden puiden lähelle taimettuvat puut poistetaan.

4.1.6.4 Lampi ja keltaisen huvimajan ympäristö



Kaavio keltaisen huvimajan ympäristöstä.

Nykytila

Varjossa oleva mustavetinen lampi on dramaattinen vastakohta huvimajalle.

Tavoite

Huvimaja on näkyvästi avoimella kalliolla. Kallion alla rannassa säilytetään aina yksi koivu. Huvimajan ympäristö otetaan aktiivisen hoidon piiriin.

Toimenpiteet

Keltaisen huvimajan läheltä poistetaan vanhat kuuset ja koivu eikä niiden tilalle istuteta mitään. Lammen eteläpuolella säilytetään varjostavana puustona tervaleppää ja kuusia. Pohjoisreunalla akselin näkymälinja pidetään avoimena. Nuolien osoittamia näkymälinjoja väljennetään. Rannalla koivun kannon kantovesoista valitaan paras kasvamaan. Toteemit poistetaan, kun ne lahoavat. Tilalle istutetaan saniaisia.

Huvimajan lähiympäristöä hoidetaan kolme kertaa kesässä leikattavana niittynä. Saniaisia ei leikata. Niiden ympäristö pidetään kitkemällä siistinä.

Lampia ei saa rehevöittää. Niihin ei saa joutua vierestä niitettävää heinikkoa eikä niihin saa puhaltaa lehtiä. Lammet tyhjennetään ja liete poistetaan savikerrokseen asti noin 10 vuoden välein (viimeinen ruoppaus tehty 2007-2008). Ruoppausmassa kompostoidaan ja käytetään kasvu-alustana.

Isot oksat ja mahdolliset rungot poistetaan lammista vuosittain. Saniaiset säilytetään eikä niitä raivata koskaan edes viereisten alueiden niittojen yhteydessä.



Huvimajan ympäristö on aktiivisessa hoidossa. Taustan vanhat kuuset kaadetaan.



Runkoja ei jätetä lampien tai ojien päälle, koska ne padottavat veden juoksun.



Saniaiset ovat komeita lammen reunuskasveja.



Kesäasussa keltaisen huvimajan ympäristö on rehevä. Lähiympäristön hoito niittynä tuo huvimajan nykyistä selkeämmin osaksi maisemapuiston eri suunnista avautuvia akselisommitelmia.



4.2 Herttoniemen kartanon rantapuisto

Viheraluerasterin numero 54037 etelä- ja kaakkoisosa

4.2.1 Rantapuiston koivikko



Kaavio rantapuiston koivikosta.

Nykytila

Rantakoivikko on kasvanut muutamassa vuosikymmenessä vesijättömaalle. Puulajina on miltei yksinomaan koivu. Puut ovat nuoria, mutta osa niistä on huonokuntoisia ja muutama yksilö kuolee vuosittain ilmeisesti tulvien ja suolaveden vaikutuksesta. Puiden alla kasvaa kaunista ja yhtenäistä kosteaa niittyä.

Tavoite

Alue säilytetään puhtaana koivikkona, rannalla tervaleppävaltainen rantapuisto.

Toimenpiteet

Vaikka puusto on nuorta, sitä uudistetaan tekemällä nykyiseen koivikkoon pienialaisia aukkoja poistamalla huonokuntoisimpia puita. Jotta puusto ei jatkossa kuolisi, tehdään aukot hieman laajempina ja niille tuodaan moreenipitoista metsänpohjamaata matalaksi kummuksi, jolle istutetaan uusia hieskoivun taimia. Riittävän suorialainen avoin ja valoisa alue

Tulvaniitylle kasvanut rantakoivikko on yksinkertaisuudessaan kaunis.



edistää myös uusien koivuntaimien kehittymistä. Mikäli koivut jatkossakin kuolevat, vaihdetaan puulaji tervaleppään.

Tätä vaihetta toistetaan tarpeen mukaan aina, kun nykyisiä koivuja joudutaan huonon kunnon vuoksi poistamaan.

Koivikon länsiosassa osa puista on varttuneempia ja ruohikko muuttuu tyypiltään kuivemmaksi kastikkaniityksi. Luontainen metsänpohja on kaunis. Aluetta hoidetaan entiseen tapaan väljänä koivikkona.

Rannan haavat poistetaan kaulaamalla. Käytävän reunalla olevien haapojen ja koivujen kannot jyrsitään. Kun haavat on poistettu aluetta hoidetaan niittämällä.



Koivikon kohdalla rannassa on mattolaituri.

Rannan tuntumaan koivikon edustalle pysäköintialueen eteläpuolitse tulevan polun ja mattolaiturin eteläpuolelta erkanevan polun väliselle alueelle istutetaan tervaleppiä ryhmiä. Aluetta hoidetaan niittämällä.

Reittien varret leikataan, ja alueen hoitoluokka muutetaan 3:ksi. Leikattavan alueen raja muotoillaan maaston ja kasvillisuuden mukaan. Samalla saadaan esiin kauniita heiniä, puita ja pensaita kauempana polun reunasta. Pensaina suositaan koiranheittä, jota voidaan myös istuttaa yksittäin ja pieniksi ryhmiä. Ks. myös kohta Käytävien varret.

4.2.2 Koivuarboretum



Kaavio koivuarboretumista.

Nykytila

Alkuperäisen suunnitelman mukaan rantapuiston halki koillisesta lounaaseen johtavan käytävän varrelle istutettiin kujapajuja *Salix x rubens*, mutta ne ovat vähitellen kuolleet. Käytävän varteen on istutettu kyynelkoivu *Betula 'Yongii'*, visakoivuja *Betula pendula var. carelica*, loimaankoivuja *Betula pendula f. crispa*, paperikoivuja *Betula papyrifera*, punakoivuja *Betula pubescens f. rubra*, taalainkoivuja *Betula pendula 'Dalecarlica'*, pirkkalan-koivuja *Betula pendula f. birkalensis* ja rauduskoivuja *Betula pendula*.

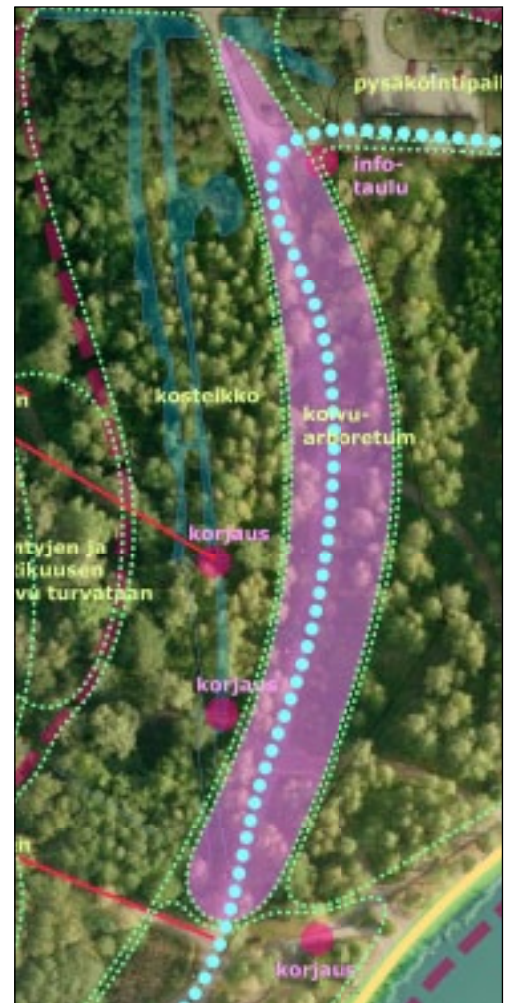
Tavoite

Koivuarboretumia kehitetään edelleen käytävän varrella. Istutukset sijoitetaan väljästi ryhmiin, mutta käytävän linjaa korostaen.

Toimenpiteet

Koivuarboretumin eteläpäässä kasvavat pajut poistetaan. Niiden tilalle istutetaan koivuja, esim. Herttoniemen kartanopuiston omasta kujanteesta monistettavia "ryhmykoivuja". Tavallisempien hieskoivun ja rauduskoivun ohella myös harvinaisemmat koivulajit kuten riippakoivu *Betula pendula 'Tristis'*, keltakoivu *Betula alleghaniensis*, kultakoivu *Betula sp.*, paperikoivu *Betula papyrifera*, kivikoivu *Betula ermanii*, luutakoivu *Betula sp.* ja kuurnakoivu *Betula costata* ovat kokeilemisen arvoisia.

Hieskoivut kestävät kosteutta, muut lajit istutetaan kohoan.





Kyynelkoivu *Betula Youngii* käytävien risteyksessä. Se on kaunis myös talviasuisena, vrt. viereisen sivun yläkuva.



Käytävää reunustava, rannalle johtava koivuarboretum on viehkeä.

Pysäköintialueen lähelle pystytetään info-taulu, jossa kartan avulla kerrotaan mitä koivulajeja käytävän varrella on.

Uusille istutuksille asennetaan kanisuojat Kanit Helsingissä -raportin ohjeiden mukaan. Runkojen ympärille tehdään halkaisijaltaan 1 m sorakate.



Käytävän varrelle istutettuja visakoivuja.

Arboretumin nurmipinnan ulkopuolelle on muodostunut rikkaruohottunut alue. Vaikeat rikkaruohot poistetaan juurineen, tilalle tuodaan metsänpohjamaata, jolle kylvetään natavaltainen niitty ja aluetta hoidetaan niittämällä kolme kertaa kesässä.

Koivuarboretumin pohjaa hoidetaan nurmikkona kuten tähänkin asti.

4.2.3 Ojakanavan kosteikko ja sillat

Nykytila

Koivikon ja vanhan puistometsän rajalla on kanaalimainen kuivatusoja. Ojan varrella kasvaa tervaleppää ja pajua.

Tavoite

Tervaleppävaltainen kosteikko.

Toimenpiteet

Kosteikon rannoilta poistetaan pajuja ja tervaleppää suositaan.

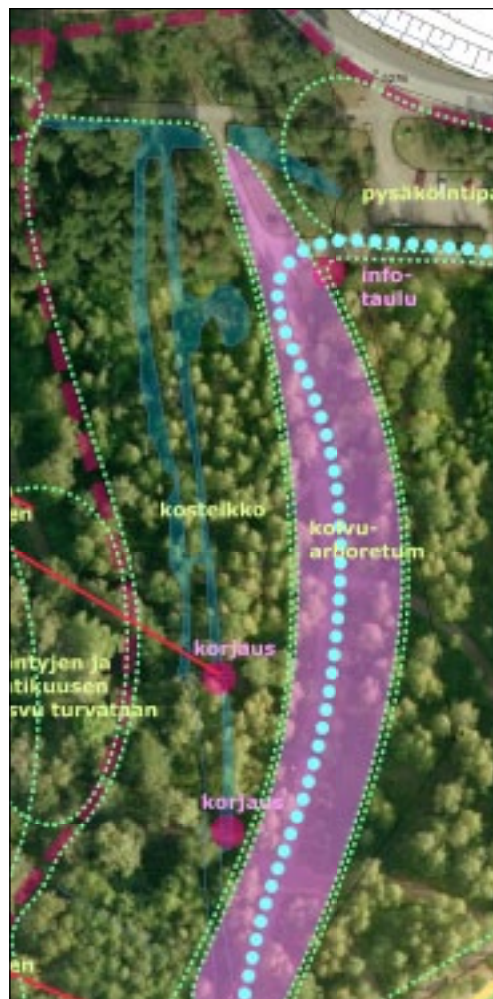
Sillan kaide on rakennettu höylätystä puusta, mikä on ulkotiloissa ongelma, koska maali ei pysy sileässä pinnassa. Siltojen kaiteet pestään maalipesulla ja raaputetaan puhtaiksi irtoavasta maalista. Raaputetut kohdat karhennetaan karkealla hiomapaperilla ja pohjamaalataan. Kaiteet valmiiksi maalataan yli vastaavalla maalilla kuin ennenkin on käytetty. Katso myös kohta 4.3.4 Puistosillat.

Kannen reunassa olevan lankun alle asennetaan korokkeet, jotta vesi pääsee valumaan pois.

Metsikön halki kulkevien pääkäytävien varret niitetään kolme kertaa kessässä ja leikkujäte kuljetetaan pois, koska käytävien varret ovat hyvin reheviä. Leikattavan alueen raja tehdään epäsymmetriseksi. Samalla käytävien varrelta otetaan esiin kauempana polun reunasta olevia kauniita kiviä, puita ja pensaita.



Kaavio ojakanavan siltojen paikoista.



Investointihanke 2

Siltojen seuraavassa peruskorjauksessa otetaan huomioon seuraavat seikat:

- kansi asennetaan max. 2 % sivukaltevaksi niin, että vesi valuu pois
- kannen reunoilla olevat juoksut asennetaan k/k 1500 olevien palojen avulla 50 mm irti kannen pinnasta, jotta vesi pääsee valumaan juoksun alitse
- kaiteet tehdään sahatavarasta (ei höylätystä)
- kyllästämätön puutavara käsitellään homeestoaineella ja maalataan jo ennen rakentamista puutavarana pohjamaalilla
- pintamaalaus esim. petroliöljymaalilla valmiiseen kaiteeseen
- peruskorjauksen jälkeen ylläpitoa jatketaan

Rakennusosalaskennan mukainen kustannusarvio (ROLA) n. 7 400 € vuoden 2010 hintatasossa, ks. Liite 7

4.2.4 Rantapuiston eteläosa



Kaavio rantapuiston eteläosasta.



Hoidetut nurmet ovat kunnossa, mutta taustalla näkyvät niittyalueet ovat rehevöityneet.



Nykytila

Rantapuiston eteläosassa on runsaasti käytäviä ja vanhan rantaviivan paikkaa on kuvastettu sorastuksella. Sen yli johtaa siltamaisia puulaitureita, lavetteja. Lemmenkujan suuntaisen uuden käytävän, ns. ruusukäytävän varrella on istutuksia ja merelle suunnattuja penkkejä. Käytävien varsien luiskiin ja metsänpohjan ja hoidetun nurmen rajakohdassa, etenkin metsää rajaavien istutusten ravinteisiin kasvualustoihin on tullut vaikeita rikkaruohoja kuten nokkosta, ohdakkeita, jättipalsamia, vuohenputkea, pujoa ja maitohorsmaa. Ruusukäytävän ruusut ovat tulvien johdosta hävinneet.

Tavoite

Rikkaruohot hävitetään vähitellen leikkuuvyöhykkeen ulkopuolelta. Lavetit, vanha rantaviiva ja Lemmenkujan edusta katso omat luvut.

Toimenpiteet

Mikäli säännöllinen niitto ei tehoa, rikkaruohot poistetaan erillisenä hankkeena kaivamalla ne juurakoineen pois. Tilalle tuodaan vähäravinteista hiekkaa, johon kylvetään nataniitty. Istutusten kasvualustoista rikkaruohot poistetaan ja kasvualustat peitetään katteella.

Reittien varret leikataan maaston muotoja myötäillen 3 kertaa kasvukaudessa ja leikkuujäte kuljetetaan pois.

Investointihanke 3

Kasvien poiston yhteydessä myös niiden rehevä kasvialusta poistetaan. Tilalle tuodaan hiekkaa tai hiekkapitoista täytemaata, jolle viereisen metsänpohjan ruohojen annetaan kylväytyä. Maan vaihto tehdään syksyllä juuri ennen heinien siementen kypsymistä.

Rakennusosalaskennan mukainen kustannusarvio (ROLA) n. 11 000 € vuoden 2010 hintatasossa, ks. Liite 7

4.2.4.1 Vanha rantaviiva



Kaavio vanhasta rantaviivasta.

Nykytila

Vuoden 1850 rantaviivan paikkaa kuvaa edellisen suunnitelman mukaan rakennettu sorastuskaitale ja sen varteen sijoitetut pollarivalaisimet. Sorastus on kunnostettu kesällä 2010. Sorakaitaleen yli johtaa siltamaiset lavettirakenteet, jotka muodostavat "portaan" polulle. Ne hillitsevät pyöräilyliikennettä, mutta eivät ole esteettömiä.

Istutuksilla on yhä jäljellä väliaikaisia suoja-aitoja.

Tavoite

Sorastuskaitale pidetään sorapintaisena. Perennojen tilalle istutetaan kestäviä koristeheiniä. Lavetit kunnostetaan ja muutetaan esteettömiksi.

Toimenpiteet

Rantaviivaa kuvaavan vyöhykkeen varrella on luonnonperennaistutuksia, jotka ovat jääneet rikkaruohoston sisään. Perennat ja rikkaruohot poistetaan juurakoineen ja kasvualustoineen ja tilalle tuodaan puhdas, hiekkainen kasvualusta. Siihen istutetaan heinälajikkeita (esim. kastikat



Sorastuskaitaleen ylittävä lavetti on päistään kullunut, kun sen yli ajetaan polkupyörillä. Lavettien päihin rakennetaan esteettömät luiskat.



Vanhaa rantaviivaa osoittava sorastuskaitale on pääosin kunnossa.



Polun reunan kastikka voi hyvin. Suoja-aidan voi poistaa.

kuten *Calamagrostis* 'Karl Foerster', *C. brachytricha*) tai rantavehneä *Leymus arenarius*, jotka viihtyvät karussa kasvualustassa. Väliaikaiset istutusten suoja-aidat poistetaan.

Sillat säilytetään ja ensiapuna tunkataan vinoon max 2 % kaltevuuteen, jotta vesi valuu puukansilta pois. Samalla siltojen päihin levinneet kulkua haittaavat rehevät kasvit (mm. punapaju) poistetaan. Investointihankkeena on esitetty lavettien kunnostus.

Lehdet ja maatuvat kasvinosat poistetaan koko sorastukselta kaksi kertaa kesän kuluessa. Juurtuneet rikkaruohot poistetaan etikalla.

Valaisimet ovat paikoin jääneet kasvillisuuden sisään. Sorastuskaitaleen molemmat puolet niitetään kolmesti kasvukaudessa, jotta se pysyy siistinä ja valaisimet esillä.



Vanhan rantaviivan paikkaa ilmentävä sorastus on kunnostettu kesällä 2010.

Investointihanke 4

Sorastuksen rakennekerrokset uusitaan ja vanha rantavyöhyke korotetaan kauttaaltaan samalle tasolle.

Sillan ja lavetin peruskorjauksessa otetaan huomioon seuraavat seikat:

- *kansi asennetaan max 2 % sivukaltevaksi niin, että vesi valuu siltä pois*
- *kannen reunoilla olevat juoksut asennetaan k/k 1500 olevien palojen avulla 50 mm irti kannen pinnasta, jotta vesi pääsee valumaan juoksun alitse*
- *lavettien päihin rakennetaan esteettömät luiskat*
- *laveteille rakennetaan alkuperäisen suunnitelman mukaiset kaiteet. Mikäli ne maalataan, ne tehdään sahatavaraa (ei höylätystä)*
- *puutavaran käsittely alkuperäisen suunnitelman mukaan*
- *peruskorjauksen jälkeen ylläpitoa jatketaan*

Rakennusosalaskennan mukainen kustannusarvio (ROLA) n. 8 400 € vuoden 2010 hintatasossa, ks. Liite 7

4.2.4.2 Lemmenkujan edusta, ns. ruusukäytävä



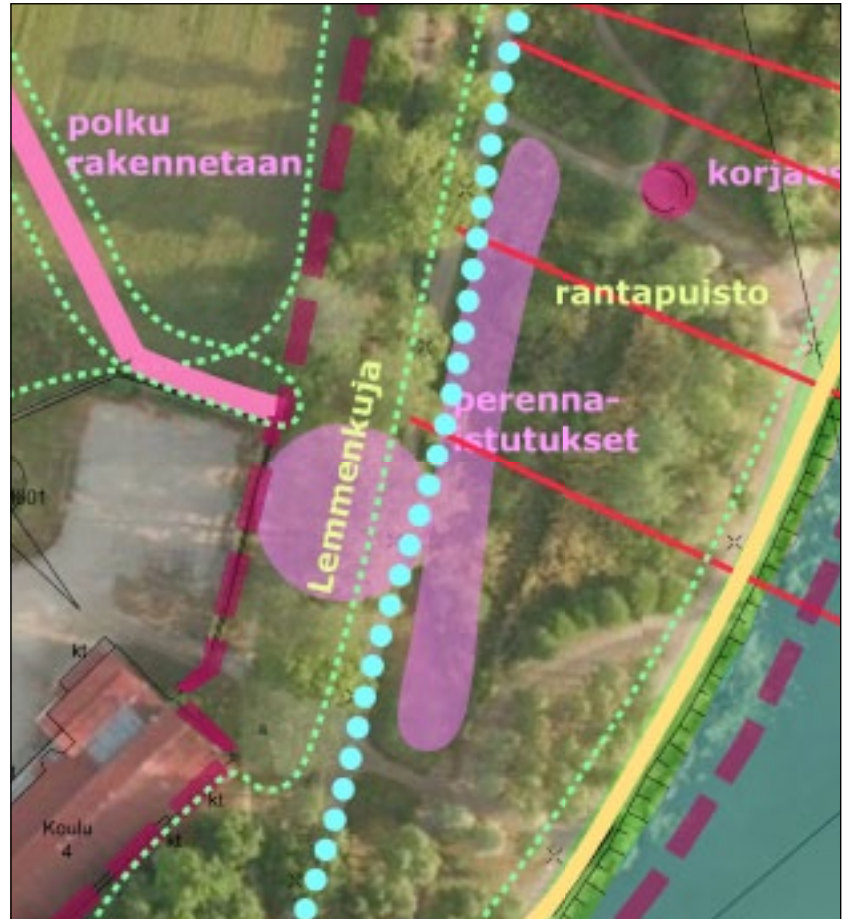
Kaavio Lemmenkujan edustasta.



Lemmenkujan edustan rinne on hoidettu, mutta maasta tunkee vaikeimpia mahdollisia rikkaruohoja, takiaista ja vuohenputkea. Maapohja on vaihdettava ennen istutuksia.



Oleskelupaikkojen edustalle istutetaan perennoja ja puustoa raivataan merinäkymien avaamiseksi.



Nykytila

Lemmenkujan eteläpuolella on rinne ja tasanne, jolle istutettiin 1990-luvulla ruusuja. Tulvien johdosta ne eivät menestyneet ja jouduttiin poistamaan.

Käytävän varrella olevien penkkien ja meren välissä on kostea painanne, johon on kehittynyt rehevä rikkaruohosto. Alue vajoaa, koska viemäri linja kulkee käytävän viertä.

Tavoite

Rinteen yläosassa kasvaa meren rannalla menestyviä ruusuja. Istutuksen ilme tulee olla luonnonläheinen. Rinteen alaosassa ns. ruusukäytävän meren puolella on rehevä perennakasvusto..

Toimenpiteet

Penkkien taakse rinteeseen, mahdollisimman kauas tulvien ulottumattomiin istutetaan erillisen suunnitelman mukaan uusia ruusuja, meren rannoilla menestyviä *Rosa rugosa* lajikkeita, esim. 'Pohjolan Kuningatar', 'Martin Frobisher', 'Vuosaari' ja 'Therese Bugnet', tai rantojen luontais-



Yllä: Kuva Enköpingin Klosterparkin rannasta. Oleskelulaitureiden lomassa on korkeita perennajia kosteikkokasvi-istutuksia.

Alla: Rantavyöhykkeellä kasvaa punalattvaa (*Eupatorium*), nauhusta (*Ligularia*) ja reunuskasvina kurjenpolvia (*Geranium*).. Esimerkkikuva Enköpingistä.



ta orjanruusua *Rosa dumalis*. Rannalle ei istuteta *Rosa rugosan* peruslajia, koska se leviää liikaa sekä istutuspaikalleen että siemenstä muuallekin rannoille. Penkkien välissä rikkaruohoinen maapohja vaihdetaan hiekaksi ja sille kylvetään natavaltainen siemenseos ketokukilla täydennettynä. Rinne saa kehittyä kedoksi.

Penkeiltä avataan näkymiä merelle harventamalla painanteessa olevaa puustoa, ja etenkin poistamalla kasvillisuutta puiden alta. Mm. terjoensalavia poistetaan vähitellen ja tervaleppien alaoksia poistetaan niin, että näkymä penkiltä merelle säilyy.

Investointihanke 5

Penkkien eteläpuolelle istutetaan erilisen suunnitelman mukaan rikkaruohoisen kasvillisuuden tilalle kukkivia luonnonmukaisia ja luonnonperennoja puhtaaseen perennamultaan ja kohopenkkiin (koholla tiivistettynä min. 30 cm). Ryhmät rajataan muusta maapohjasta suodatinkankaalla. Viereisillä alueilla on erittäin tärkeää pitää siementäviä rikkaruohoja kurissa sekä poistamalla ne juurineen että niittämällä ne ennen siemennysvaihetta, jotta perennojen kasvualusta säilyy puhtaana. Lajeina käytetään helppohoitoisia, merenrannoilla viihtyviä lajeja, esim. *Alchemilla*, *Angelica*, *Crambe*, *Eupatorium*, *Euphorbia*, *Filipendula*, *Ligularia*, *Senecio*. Samassa yhteydessä *Inulot* nostetaan ylös ja niiden kasvualusta vaihdetaan.

Rakennusosalaskennan mukainen kustannusarvio (ROLA) n. 14 500 € vuoden 2010 hintatasossa, ks. Liite 7

4.2.4.3 Rantapuiston puuvartinen kasvillisuus



Rantapuiston orapaatsamat on jo siirretty ylemmäksi puistoon.

Nykytila

Osa rannan kasvilajeista ei ole hyvässä kunnossa. Ilmeisesti ne kärsivät tulvista (mm. marjakuuset, kujapajut ja orapaatsamat, jotka on jo siirretty ylemmäs puistoon).

Tavoite

Luonnonmukainen rantapuusto

Toimenpiteet

Rantavyöhykkeelle kaareksi istutetut terijoensalavat poistetaan sitä mukaa kuin ne tulevat huonokuntoisiksi, eikä niitä enää uusita.

Kujapajukujanteen pajut poistetaan sitä mukaa kuin ne alkavat voida huonosti ja uusitaan koivuilla, ks. kohta Koivuarboretum.

4.2.4.4 Käytävien varret



Esimerkki hyvästä käytävän reunasta. Lähialue on leikattua nurmea ja sen takana metsän pohjan luontaista heinää.

Nykytila

Käytävien varret ovat monissa paikoissa hankalien rikkaruohojen vallassa (nokkonen, ohdakkeet, jättipalsami, vuohenputki, pujo ja maitohorsma). Maa rakennettujen käytävien reunoilla on rehevämpää ilmeisesti jo siksi, että luiskaan on rakennusvaiheessa tuotu kasvualustaa. Koirien ulkoilu-tus lisää typen määrää, ja olosuhteet ovat tietyille rikkaruohoille otolliset.

Tavoite

Rikkaruohottomat käytävien varret.

Toimenpiteet

Rikkaruohoiset reittien varret niitetään 3 kertaa kasvukaudessa ja leikkujäte kuljetetaan pois. Leikattavan alueen raja muotoillaan maaston ja kasvillisuuden mukaan. Samalla saadaan esiin kauniita kiviä, heiniä, puita ja pensaita kauempana polun reunasta.

Alueen itäosassa ja siellä, missä rikkaruohoja on vähemmän, keinona voidaan kokeilla rikkaruohojen jatkuvaa leikkaamista ja siementämisen estämistä. Rikkaruohot leikataan kesän kuluessa ennen kukintaa niin, että ne eivät pysty muodostamaan siemeniä ja tarvittaessa uudelleen syksyllä.

Alueen rakennetummissa länsiosassa rikkaruohokasvusto poistetaan kasvualustoineen kaivamalla. Syntyneeseen kuoppaan tuodaan puhdasta metsänpohjamoreenia tai hiekkaa täyttömaaksi. Maa muotoillaan niin, että se liittyy juoheasti viereisiin alueisiin. Pintaan kylvetään natavaltainen niitty esim. lampaannadasta *Festuca ovina* (40%), punanadasta *Festuca rubra* (40%), ja nurmirölliä *Agrostis tenuis* (20%).



Kuvassa poistettavia ongelmalajeja: jättipalsami, ohdake ja järviruoko.

Kesällä 2009 tehtiin koealueita kasvualustan vaihtamisesta. Olisi erittäin tärkeää, että mm. nokkoset saataisiin kokonaan pois.



Luonnostaan syntyneessä kasvillisuudessa on hyväkin lajeja, mm. kuvan rantakukka. Mesiangervo on myös tälle paikalle sopiva luonnonperenna.



4.2.5 Rantaväylä ja -luiska



Kaavio ranta-alueesta.

Nykytila

Rantaraitti on pääraitti, joka jatkuu länteen Tuorinniemenpuistoon ja itään Porolahdenpuistoon. Herttoniemen kartanopuiston ranta on täyttöaluetta, joka on tuettu kauttaaltaan luiskalla. Se on kevennetty kevytsorapatjain. Luiska on paikoin sortunut mereen. Rannan puolella ei ole puustoa. Rantavyöhyke on lepakkoaluetta. Rantaraitin mantereeseen puolella kulkee voimalinja.

Tavoite

Rantaraitilla on pääraitin mukainen kalustus ja valaistus. Tavoitteena on tervaleppän reunustaman rantakäytävän jatkuminen Porolahteen asti. Tervaleppien ei pidä olla säännöllisessä rivissä, vaan ryhminä ja yksittäin siten, että niiden lomasta avautuu näkymiä merelle, jolloin ne toimivat myös lepakoiden suuntimakohteina. Luiskaan lisätään vaihtelevuutta luonnonkiviryhmin ja loiventamalla luiskaan kohtia, joissa pääsee veden ääreen.

Toimenpiteet

Ensiapuna rannan sortumapaikoille tuodaan isokokoisia luonnonkiviä, mutta ne sortunevat jatkuvasti alemmas. Varsinainen luiskan tuenta on mahdollista vain, jos se tuetaan alhaalta meren pohjasta.

Vanhat penkit vaihdetaan korjaustarpeen mukaan uusiin penkkeihin. Rantaraitin varteen sijoitetaan roskasäiliöt kumpaankin päähän sisääntulojen yhteyteen. Ks. kohta 4.3.2 Kalusteet.

Investointihanke 6

Rantaväylän luiska tuetaan kunnolla niin, että se ei sorru mereen.

Väylän varteen lisätään veden päälle ulottuvia näköalalaitureita erillisen suunnitelman osoittamiin paikkoihin. Ne voidaan sijoittaa esim. sortumapaikkoihin, jolloin sortuma saadaan tuetuksi laiturin arkun avulla.

Rantaväylän kalustus ja valaistus yhenäistetään Porolahdenpuiston kanssa.

Rakennusosalaskennan mukainen kustannusarvio (ROLA) n. 170 000 € vuoden 2010 hintatasossa, ks. Liite 7

Rantalaiturin lähellä muutaman puun, isojen kivien ja matalan heinikon tai ruovikonkin yhdistelmä tekee rannasta miellyttävän ja turvallisemman tuntuksen.



Ranta on sortunut useista kohdista. Isot luonnonkivet tukevat rantaa jonkin aikaa, vaikka kunnollinen tuenta saadaan vain rakentamalla se veden alle rantaluiskan pohjan tueksi.

Rantaluiskaan annetaan nousta ja istutetaan tervaleppiä luonnonmukaisiksi ryhmiksi. Muiden puiden taimet poistetaan.

Ruovikko ei Herttoniemen rantapuiston edustalla ole merkittävä ongelma, joten sitä ei niitetä. Rantareitillä ei sen sortumisalttiuden vuoksi saa ajaa raskailla ajoneuvoilla. Pelastuspostin kunto tarkistetaan viikottain.

Rantaväylä kulkee täyttömaalla aivan veden äärellä. Harva rantapuusto ohjaisi käytävän linjaa optisesti, mutta ei vielä estäisi merinäkyymiä.



4.3 Koko puistoa koskevat toimenpiteet

4.3.1 Esteettömät reitit

Nykytila

Herttoniemen kartanopuistosta Porolahteen rannassa kulkeva reitti on esteettömyyssuunnitelmassa osoitettu rakennettavaksi esteettömyyden perustason reitiksi. Rannassa on tällä hetkellä osuuksia, joista voi pudota suoraan mereen. Reitin varrella on riittävästi penkkejä.

Tavoite

Tavoitteena on perustason vaatimukset täyttävä rantareitti. Reitillä ei saa olla välitöntä putoamisen, törmäämisen, kompastumisen tai liukastumisen vaaraa. Esteetön reitti on talvikunnossapidettävä ja valaistu.

Toimenpiteet

Esteettömyyden perustason reitiksi rakennetaan rantareitti.

Niille osuuksille, joilta voi pudota mereen, kehitetään tervaleppävyöhyke sekä suojaksi että reittilinjan optiseksi ohjaukseksi.

Kalusteita uusittaessa ne vaihdetaan esteettömiksi.

Penkkien istuinkorkeuden tulee olla 500 mm, osassa penkeistä 550 mm. Penkkien molemmissa päissä pitää olla vapaata tilaa väh. 90 cm. Raitille asennetaan sekä käsinojallisia että käsinojattomia penkkejä. Penkit sijoitetaan sirotepintaiselle betonialustalle metrin etäisyydelle käytävän reunasta. Roskakoria ei sijoiteta aivan viereen. Lisättävät penkit on merkitty karttaan.

Rantareitillä valaisintyyppi vaihdetaan Elektroscondian Victor-valaisimeen, pylväänä oleva pylväs. Mikäli pylväitä joskus uusitaan, ne sijoitetaan aina samalle puolelle käytävää (reitlin pohjoispuolelle) metrin päähän käytävän reunasta, jotta ne eivät ole esteenä esim. näkövammaisille ja toisaalta ohjaavat näkövammaista reitin havainnoinnissa.

Rantapuistossa olevat lavetit korjataan esteettömäksi. Tasoero käytävältä laiturille saa olla max. 2 cm, ja lavetin reunalla on oltava jatkuva parujuoksu, joka estää rollaattorin tms. pyörää joutumasta reunan ulkopuolelle. Juoksu asennetaan puukappaleiden varassa 30 mm. irti lavetin pinnasta, jotta vesi pääsee valumaan tasolta pois.

Matonpesupaikka rakennetaan tulevaisuudessa Johan Sederholmin tien varrella olevan pysäköintipaikan eteläpuolelle.

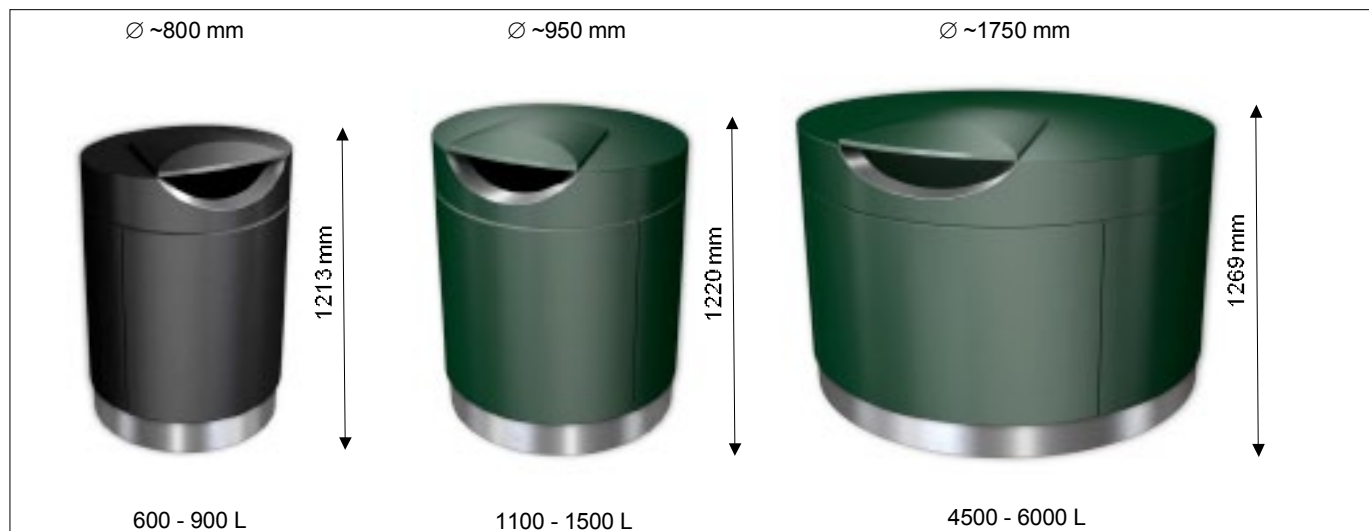
Reitin pinta tarkistetaan kahdesti vuodessa, jotta se on esteettömyyden perustason normien mukainen. Pinta tiivistetään tarvittaessa, jotta sillä ei ole epätasaisuuksia.





Esteettömältä reitiltä raivataan kulkemista häiritsevät oksat pois niin etäältä, että ne kasvaessaan eivät samana vuonna ulotu reitille. Vapaan kulkukorkeuden on oltava väh. 2,2 m. Tilanne tarkistetaan kerran vuodessa ja lisäksi tarvittaessa esim. myrskyn tai painavan, oksille jääneen lumisateen jälkeen.

4.3.2 Kalusteet



Nykytila

Herttoniemen kartanopuiston ja rantapuiston osat ovat peräisin eri ajoilta. Myös kalustetyypit vaihtelevat puiston eri osissa.

Tavoite

Historiallisen osan kalustus historialliseen tyyliin sopiva ja muualla puistossa yksinkertainen, tyylikäs, kestävä ja yhtenäinen kalustus.

Toimenpiteet

Herttoniemen kartanopuistoon vaihdetaan vihreät ns. Tessin-penkit (Byarums Bruk, malli Lessebo, väri vihreä), sijoittelu C. Rosengrenin suunnitelman mukaan. Esteettömäksi luokitellun rantareitin varrelle asennetaan esteetöntä tyyppiä olevat penkit vähitellen penkkien uusimistarpeen mukaan. Penkit asennetaan kohdassa 4.3.1 Esteetön reitti kerrotulla tavalla. Penkinä käytetään kiinteää Hagsin käsinojallista Riddersberg-penkkiä, väri peittomaalattu ruskea RAL 8015, jalka tummaa metallia RAL 7021, käsinojissa puiset päälliosat. Rantareitin varren penkeille asennetaan betonialusta.

Koirankieltokyltit (koko n. 20 x 20 cm) tehdään mustasta metallilevystä oheisen mallin mukaan. Kyltit asennetaan maahan n. 20 cm korkeuteen kahdella metallipuikolla viereisen sivun kaavion mukaiselle alueelle sisääntuloreittien varteen.

Info-tauluihin lisätään maininta siitä, että puisto on yksityisalue, joka on julkisessa käytössä.

Muilta osin normaalit hoito-ohjeiden mukaiset kalusteiden huoltotoimet.

HKR:n syväkeräyssäiliön ulkokuorimallisto.



Ehdotus koirankieltokyltiksi. Kyltti on sijoitettu kuvankäsittelyohjelmalla viereisen sivun kuvaan.



Kaavio alueesta, jonka reunoille sisääntuloreittien varrelle koirankieltokyltit asennetaan.



Herttoniemen kartanopuistoon tuodaan ns. Tessin-penkit, malli Byarums Brukin Lessebo, väri vihreä.



Herttoniemen rantapuistossa käytetään vastaavaa, ruskeaa maahan asennettavaa penkkiä, jonka käsinojassa on puupäällys.



4.3.3 Laiturit

Nykytila

Herttoniemen rantapuistossa on puinen, valkoiseksi maalattu laivalaituri ja matonpesulaituri.

Tavoite

Laivalaiturin kunnostaminen ja mattolaiturin siirtäminen maanvaraiseksi..

Toimenpiteet

Laivalaituri kunnostetaan erillisten suunnitelmien mukaan.

Matonpesulaituri poistetaan ja muutetaan maalla olevaksi matonpesupaikaksi. Se rakennetaan Johan Sederholmin tien varrella olevan pysäköintipaikan eteläpuolelle.

Laiturit pestään kerran vuodessa. Muilta osin normaalit hoito-ohjeiden mukaiset varusteiden huoltotoimet.

4.3.4 Puistosillat

Nykytila

Herttoniemen rantapuistossa on kaksi puista, valkoiseksi maalattua kevyttä siltaa ja lisäksi kaksi maalaamatonta puista lavettia.

Tavoite

Sillat korjataan turvallisiksi.

Toimenpiteet

Valkoisten puusiltojen kunnostus tehdään kohdan 4.2.3 mukaan ja lavettien kunnostus erillisen suunnitelman ja kohdan 4.2.4.1 mukaan.

Puistosillat pestään kerran vuodessa. Muilta osin normaalit hoito-ohjeiden mukaiset varusteiden huoltotoimet.

4.3.5 Opasteet

Nykytila

Herttoniemen kartanopuistossa on erilaisia opasteita ja liikennemerkkejä, jotka tekevät kartanopuiston rauhallisen ilmeen sekavaksi.

Tavoite

Eleetön ja selkeä opastejärjestelmä.

Toimenpiteet

Opasteet vaihdetaan vastikään laaditun suunnitelman mukaisiksi. Koirankieltokyltteinä käytetään matalia, ohuella metallitikulla nurmikoon ankkuroitavia mustia metallikylttejä, koko noin 20 x 20 cm, johon maalataan samanlainen koirien ulkoilun kieltävä merkki kuin uudessa opastaulussa.

Muilta osin normaalit hoito-ohjeiden mukaiset varusteiden huoltotoimet.



Victor-valaisin Sinebrychoffin puistossa.

4.3.5 Valaistus

Nykytila

Kartanon edusta, rantareitti ja Lemmenkujan eteläpuolinen, rantareitin suuntainen reitti on valaistu. Rannalla nykyinen valaisintyyppi on Albertslund-tyyppinen, Philipsin Kokkola tms. Kartanon edustalla valaisin on vanhaa tyyliä jäljittelevä. Reittien lisäksi vanhaa rantaviivaa kuvaava soralinja on valaistu matalin, Corten-teräksisin merellisin pollarein. Kyseessä on erikoistehosteena toimiva valaisintyyppi ja valaistus. Herttoniemen kartanopuistossa ei ole valaistusta.

Tavoite

Valaistujen reittien määrää ei ole tarpeen lisätä, koska itse kartanoalue halutaan historiallisista syistä pitää hämäränä, ja rannalla lepakoiden elinot huononevat valaistuksen lisäämisestä.

Toimenpiteet

Rantareitillä valaisintyyppi vaihdetaan Elektroskandian Victor-valaisimeen, pylväs vaalea harmaa esim. RAL 7042 (varmistetaan, että sävy on sama kuin Porolahdessa ja Tammissalon puolella), pylväskorkeus 5 metriä. Valaisinylväät sijoitetaan aina samalle puolelle käytävää (rantareitin pohjoispuolelle) metrin päähän käytävän reunasta, jotta ne eivät ole esteenä esim. näkövammaisille ja toisaalta ohjaavat näkövammaista reitin havainnoinnissa.

Muilta osin normaalit valaisinten huoltotoimet tilataan Helsingin Energialta.

4.4 Kustannukset

Hoito- ja kehittämissuunnitelmassa esitetyille toimenpiteille on laskettu kustannusarviot vuoden 2010 hintatasossa. Laskenta on tehty In-Infra-Net Fore -ohjelmalla.

Laajemmat, erillistä investointia vaativat hankkeet on laskettu sekä ohjelma Hola-laskentatavalla (hankesuunnitelmatasoinen hankeosalaskenta, joka perustuu pinta-aloihin ja keskimääräisiin neliöhintoihin) että Rola-laskentatavalla (rakenneosiin perustuva rakennusosalaskenta, joka perustuu likimääräisiin arvioihin ko. kohteessa tarvittavista rakenteista ja niiden määrästä). Summat ovat eri suuruisia, ja Rola-laskentatapa lienee tässä yhteydessä luotettavampi, koska sen pohjana on yksityiskohtaisempi arvio kustannustekijöistä.

Laskelma sisältää rakenneosien lisäksi työmaan ja tilaajan kustannukset, mutta ei arvonlisäveroa.

Suurempien investointikohteiden kustannusarvioiden yhteissumma vuoden 2010 hintatasossa on yhteensä noin 240 000 euroa.

Kertaluonteisten pienten kunnostustöiden kustannusarvioiden yhteissumma vuoden 2010 hintatasossa on noin 625 000 euroa.

Tarkemmat kustannusarviot ovat liitteinä 7 ja 8.

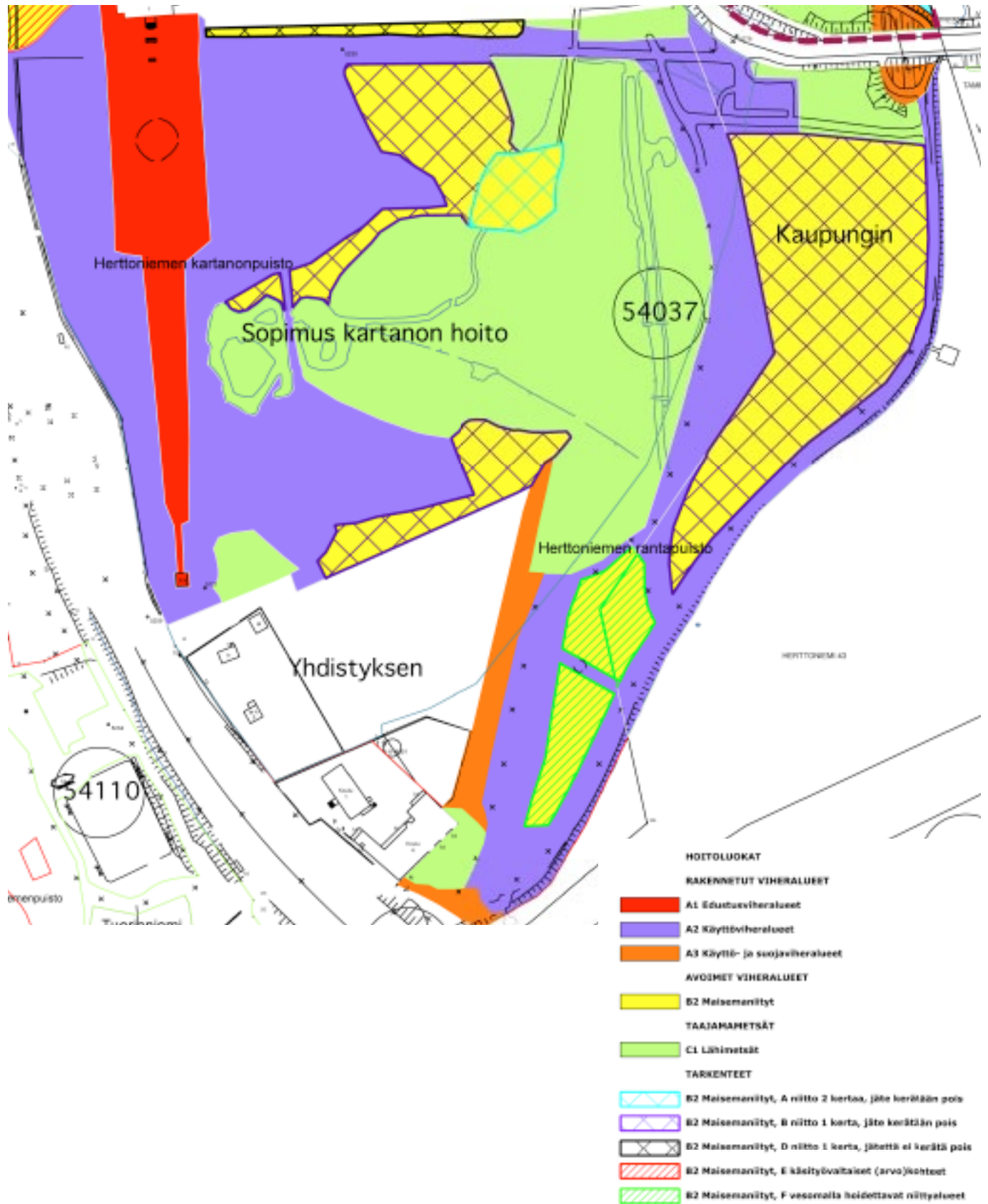
4.5 Liitteet

Hoitotoimenpidekartta	Liite 1
Tavoitteellinen hoitoluokituskartta	Liite 2
Talvikunnossapidettävät puistokäytävät	Liite 3
Herttoniemen kartanopuiston suunnitelma v. 1990, havainnekuva vuodelta 2008	Liite 4
Camilla Rosengrenin v 1999 tekemään hoitosuunnitelmaan kootut tiedot kartanopuistoon sopivista kasvilajeista	Liite 5
Pirjo Laulumaan Herttoniemen kartanopuistolle kehittämät kasvualusta- ja lannoitusohjeet	Liite 6
Investointikohteiden kustannusarviot	Liite 7
Pienten korjaushankkeiden kustannusarviot	Liite 8
Herttoniemen kartanopuiston johtokartta	Liite 9

HOITOTOIMENPIDEKARTTA





TAVOITTEELLINEN HOITOLUOKITUS



TALVIKUNNOSSAPIDETTÄVÄT PUISTOKÄYTÄVÄT



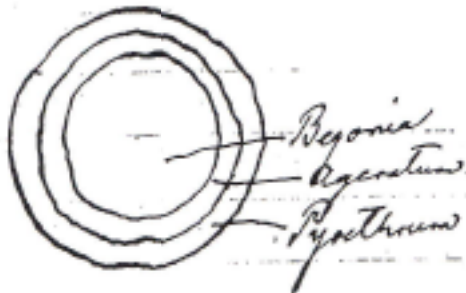
MERKINNÄT

-  alueen raja
-  talvikunnossapidettävä puistokäytävä

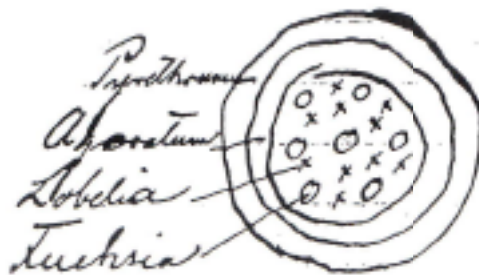
HERTONIEMEN KARTANOPIUSTON SUUNNITELMAN 1990
POHJALTA LAADITTU HAVAINNEKUVA 2008



CAMILLA ROSENGRENIN V. 1999 TEKEMÄÄN HOITOSUUNNITELMAAN
KOOTUT TIEDOT KARTANOPIUISTOON SOPIVISTA KASVILAJEISTA



Kuva 1. Pyöreä ryhmä, joka luultavasti on syreeniympyrjän keskelle suunniteltu: reunassa Begonia, seuraava rivi sinitähtönen (Ageratum), keskellä huiskilopäivänkakkara, (Pyrethrum, syn. Tanacetum corymbosum, Chrysanthemum c.). Johan Bergbomin muistiinpanokirjasta v. 1902.



Kuva 2. Pyöreä ryhmä, joka luultavasti on syreeniympyrjän keskelle suunniteltu: reunassa huiskilopäivänkakkara, (Pyrethrum, syn. Tanacetum corymbosum, Chrysanthemum c.), seuraava rivi sinitähtönen (Ageratum), keskellä Lobelia ja verenisara (Fuchsia). Johan Bergbomin muistiinpanokirjasta v.1902 .

Vuonna 1871 tilattiin seuraavia siemeniä Herttoniemen istutuksiin, ilmeisesti Bohnhofin siemenliikkeestä, näitä kasveja käytettiin siis eri puolella muotopuutarhaa, englantilaisessa maisemapuistossa ei tietyvästi ole ollut kesäkukkaryhmiä:

- tuoksuresseda, Reseda odorata
- kesäleukoija, Matthiola incana 'Annu'
- talvileukoija, - - 'Hibernica'
- tarhaneilikka, Dianthus caryophyllus fl. pl. (voidaan talvehdittää viherhuoneessa)
- kerrottu daalia, Dahlia hortensis (dubbla Georginer) (kylvettiin siemenestä!)
- lilliput-daalia, juurakko
- kerrotut salkoruusut, Alcea rosea, (dubbla Engelska stockrosor)
- tarhaorvokki, Viola tricolor maxima
- jäisydenkukka, Ammobium roseum (Ammobium roseum?)
- aurankukka, Agrostemma coeli, rosa, (myrkyllinen)
- köynnöskrassi, Tropaeolum 'King of Tom Thumb' (pienoismuoto)
- rentoohokki, Silene pendula
- (kukonkannus?) Delphinium hyacinthus

- punapellava, *Linum grandiflorum*
- kesäharso, *Gypsophila elegans*
- kehäkukka, *Calendula ranunculoides*
- kesämalvikki, *Lavatera trimestris* fl.pl. alba
- kesämalvikki, - - fl. rubra
- silkkikukka, *Godetia amoena*
- siroklarkia, *Clarkia pulchella*
- siroklarkia, - - alba
- ryhmäsamettikukka, *Tagetes patula nano* fl.pl.
- kiinanasteri, *Aster chinensis*, Pompon
- tuliunikko, *Escholzia crocea*
- jättiolkikukka, *Helichrysum monstrosum*
- tuoksulupiini (?), *Lupinus craitotanksii* (cruckshanskii?, syn. mutabilis)
- katkerosaippo, *Iberis amara*
- sinisievikki, *Nemophila insignis* (syn. menziesii)

Vuonna 1878 on Bergbomin merkintä syreeniympyrään: *Petunia* (*Betunia*) reunaan *Viola*. Voidaan soveltaa jonain vuonna, petuniat valitaan erivärisinä, orvokki sininen.

Bergbomin muistiinpanoista ei ole huomattu sipulikasveja, mutta näitä on yleisesti käytetty jo 1800-luvun puutarhoissa.

Vanhoja sipulikasvilajikkeita, joita tänne voi lisätä, ovat:

- metsätulppaani, *Tulipa silvestris*, (vanha, harvinainen)
- tarhatulppaani, *Tulipa x gesneriana* (lajike määriteltään, darwin tulppaanit yleistyivät 1800-luvun lopulla)
- tuoksunarsissi, *Narcissus poeticus "Actea"*
- Narcissus poeticus "Pheasant's Eye"*
- kerrottu, valkoinen narsissi, *Narcissus poeticus Flore Pleno*
- hyasintti, *Hyacinthus*
- helmililja, *Muscari botryoides* (viljelty Ruotsissa 1700-luvulta, yleistyi 1800-luvulla)
- kevätsahrami, krookus, *Crocus neapolitanus*
- maustesahrami, *Crocus sativus*
- sinililjat, *Scilla siberica* (Ruotsissa 1800-luvun lopulta, aikaisemmin Suomessa?)
- käenrieskat, *Gagea lutea*, ja - minima
- kevätkellot, *Leucojum vernum*

PIRJO LAULUMAAN HERTTONIEMEN KARTANOPIUISTOLLE
KEHITTÄMÄT KASVUALUSTA- JA LANNOITUSOHJEET

Pirjo Laulumaa, 2007
gsm. 050 5709741

MASUUNIKUONA PUISTONURMIEN KALKITUSAINEENA

Masuunikuona on hitaasti vaikuttava magnesiumipitoinen yleiskalkitusaine, erityisen sopiva nurmikoiden ylläpitokalkitukseen. Masuunikuonan kokonaisneutralointikyky, "kalkitusteho", on 35 (ASTM, % Ca), nopeavaikutteinen neutralointikyky vastaavasti vain 2. Masuunikuona sopii kalkitusaineeksi myös nurmikoita perustettaessa. Terästeollisuuden sivutuotteena syntyvä masuunikuona murskataan ja seulotaan kalkitusaineeksi 0 - 3 mm:n raekokoon.

Masuunikuona täyttää lannoitevalmistuslain vaatimukset ja on hyväksytty käytettäväksi myös luomuviljelyssä.

Hitaasti vaikuttavana masuunikuona ei aiheuta voimakkaita, nopeita olosuhteiden muutoksia maan kemiallisissa olosuhteissa tai maan pieneliöstölle, jolloin vanhojen kartanopuisto- ja puistonurmikoiden niille ominainen kasvilajisto kevätkukkijoinen (käenrieskat, mukulaleinikit, helmililjat, kevätpiipot mm.) ei häiriinny tai tuhoudu. Masuunikuonan käyttö lisää myös maan magnesiumipitoisuutta (Mg 6,5 %).

Masuunikuonan käyttömäärä

yleisohje:

- ylläpitokalkituksessa 600 – 800 g / m² (6-8 tn/ha)
- peruskalkituksessa 800 g – 1,5 kg / m² (8 – 15 tn/ha)

Ylläpitokalkitus voidaan tehdä myös pienemmällä kuonamäärällä nurmikon maa-analyysin antaman viitteen perusteella. **Kalkituksen suunnittelua varten maanäytteestä analysoidaan myös kalsium- (Ca) ja magnesium- (Mg) reservit.**

Kertakalkituksen sijasta voidaan ylläpitokalkitus tehdä myös kahdessa erässä kevät- ja syyslevityksenä tai vuoden välein.

Hitaan kalkitusvaikutuksen omaavaa masuunikuonaa voidaan käyttää myös ns. kalkinkarttajakasvien kasvualustoissa, mutta käyttömäärä on kohdekasvillisuudesta riippuen vain 1/3 – 1/2 oheisesta ohjeellisesta käyttömäärästä.

Levitysajankohta

Paras masuunikuonan levitysajankohta on lopputalvi – varhaiskevät; ajankohta, jolloin routainen nurmikko kestää hyvin levityskaluston liikkumisen. Pintaan levitetty kuona siirtyy sulamisvesien valunnan mukana kasvualustaan.

Kuonan koneellinen levitys voidaan tehdä myös myöhään syksyllä, roudantuneelle nurmipinnalle.

Kuonan levitystä kevyellä koneella (hiekanlevitin tms.) tai käsin kylvämällä voidaan tehdä mihin aikaan kasvukaudesta tahansa, mutta parhaat levitysajankohdat ovat silloin, kun pintaan levitetty kuona siirtyy nurmikon juuristokerrokseen mahdollisimman nopeasti levityksen jälkeen maan ollessa märkä pinnasta syviin kerroksiin asti.

Kuonakalkkeja myy Suomen kuonajaloste (SKJ yhtiöt). Etelä-Suomen alueella kuonan levitystä hoitaa mm. Pöytyän maanparannus, puh. 02-4868868 tai gsm. 0500-121040.

KOTKANSIIPI (*Matteuccia struthiopteris*)

ruotsinkielellä strutbräken

Kotkansiipisaniainen on varjoisten tai puolivarjoisten lehtometsien ja puronvarsien kasvi. Luontaisilla kasvupaikoilla pohjavesi on korkealla, joten kasvi ei kärsi kuivuudesta. Suora auringonpaiste tai paahe aiheuttaa kotkansiipikasvustojen ruskettumista.

Kasvualusta

Puistoistutuksissa kotkansiipisaniaisen kasvupaikan ja kasvualustan tulisi olla luonnon kasvupaikkojen kaltainen; puolivarjoinen, kosteapohjainen ja runsaasti vaihtuvia ravinteita ja eloperäistä tyypeä sisältävä.

Siten kotkansiipi vaatii menestyäkseen runsaasti eloperäistä ainesta ja maaperäsieniä sisältävän kasvualustan, jonka pohjamaa on vettä varastoiva savimaa tai savipitoinen hietamaa.

Kasvualustan sopiva pH-arvo on pH 5 – 6,5.

Rahkaturve (pH 4 tai alempi) ei sovellu eloperäisen aineen korvikkeeksi kasvualustoissa.

Hoito

Kotkansiiven luontaisilla kasvupaikoilla lehtojen lehtipuukariketta ja letohumusta muodostuu jatkuvasti kasvuston pintamaahan, joten kasvien tyvet eivät kohoa ja vilkkaasti toimiva maaeliöstö huolehtii ravinnetalouden toimivuudesta. Puistoistutuksilla tilannetta voidaan jäljitellä lisäämällä kasvualustan pintaan keväällä noin 10 cm paksu kerros lehtikompostia. Kompostin seassa voi olla myös vasta vähän hajonnutta lehtikariketta. Jos istutusten lähistöllä kasvaa leppää, kerätään syksyllä kosteaa lepänlehteä kotkansiipikasvustojen katteeksi, samalla kun lehdet kerätään puistonurmikoilta. **Keväällä voidaan kasvualustan pintaan lisätä pieneliötoimintaa elvyttämään lepänlehtihumusta tai lepänlehtikariketta (=vasta vähän maatunutta lepänlehteä).** Jos tarvitaan kalkitusta, sopii pitkävaikutteiseksi, hitaaksi kalkitusaineksi masuunikuona. Käyttömäärä voi olla 400 – 600 g/m² ja masuunikuonan voi sekoittaa joka viides vuosi kasvualustaan lisättävään lehtikompostiin. Kalkitustarpeen tarkistamiseksi otetaan maa-analyysi, josta määritetään myös kalsiumin ja magnesiumin ravinnereservit. Saniaiskasvustoja ei lannoiteta kemiallisilla lannoitteilla (biotiitti ja apatiitti eivät ole kemiallisesti valmistettuja lannoitteita, voidaan käyttää tarvittaessa maa-analyysin perust.).

Jos kotkansiiven tyvet ovat kohonneet kasvualustan pinnasta, lisätään pintaan reilu kerros lehtometsäpohjan pintamaata, noin 15 cm kerroksesta kärkekerroksen alta.

Korkean pohjaveden vaativana kasvina kotkansiipi ei kestä kuivumista, joten se vaatii pitkinä kuivina kausina säännöllisen kastelun. Kastelu tulee antaa kasvualustaan (kastelupiikillä) pintakastelun sijasta. Sadetus paahteisina päivinä aiheuttaa polttovioitusta. (Jos sääennuste lupaa hellejaksoa, voi jatkuvan sadetuskastelun aloittaa jo 2 - 3 päivää ennen helteitä.) Kastelua ei tarvita, jos kasvupaikan pohjavesi on korkealla.

Hyvä keino sadeveden hyödyntämiseen on tehdä noin puoli metriä syviä sorasilmiä kotkansiipi-istutuksen ympärille valunnan ohjaamiseksi kasvualustaan. Näitä hyvin vettä läpäiseviä sorasilmiä voi hyödyntää myös lisäkastelua annettaessa.

PIONIEN HOITO

"Keisarillisen Ben Kaon" -pionikirjan Italiassa toimitetun version mukaan pioni on naisellisen kauneuden ja rakkauden symboli ja edustaa kevättä. Ja jos pionin lehdet olivat hyvinvoivat ja kukat suuret ja komeat, tätä vanhaa lääkekasvia viljelleet talonpojat kuuluvat uskoneen onneen, mutta jos kasvi voi huonosti, oli tiedossa epäonnea... joten pioneista kannattanee pitää hyvää huolta.

Pioni on kalkkipitoisten, runsaasti vaihtuvia ravinteita sisältävien kasvualustojen hyvin pitkäikäinen perenna, joka vaatii vuosien kasvurauhan kehittyäkseen täyteen loistoonsa.

Kasvialustan pH voi olla jopa 7,5 mutta matalampikin pH-arvo riittää, ei kuitenkaan alle pH 6,0. Kasvialusta saa mielellään olla savipitoinen; ihanteellinen maa on hietasavi (erm HtS) tai savinen hietamaa - hietamoreeni (rm – erm sHt – sHtMr). Kirjallisuudessa suositellaan käytettäväksi maatuneita luonnonlantoja ja laadukkaita komposteja istutuksen yhteydessä. Pionin kasvupisteitä ei kuitenkaan saa haudata syvälle istutettaessa tai keväisen kompostin lisäyksen yhteydessä, korkeintaan 5 cm syvyyteen.

Pionit varastoivat ravintoa ja kosteutta juuriinsa. Ne eivät pidä pintakastelusta tai jatkuvasti määrstä pintamaasta.

Hoitolannoitus

Hoitolannoituksessa käytetään **hitaasti ravinteita vapauttavia**, "kypsiä", pitkälle humustuneita lehtikomposteja tai kunnollisesti kompostoituja lantoja. (Turpeeseen sekoitettu, lyhyeen kompostoitu, kuumennettu ja priketöity lanta ei sovellu, koska se sisältää liikaa helppoliukoista tyypeä.) Pionit eivät kestä runsaasti liukoista tyypeä sisältäviä lannoitteita.

Lannoituksen tulee olla kalium (K) voittoista. Puutuhka sisältää runsaasti kaliumia, joten se sopii hyvin myös pionien lannoitukseen. Tutkimukset osoittavat, että kalium vapautuu tuhkasta hyvin. Myös sarvilastun ja luujauhon käyttöä suositellaan. Ne voi sekoittaa käytettävään kompostiin ennen sen levitystä pionipenkkiin. Liikaa lannoitusta on vältettävä. Jos pionien kasvialustassa on hyvä maa-aines ja ravinnetaso (maa-analyysi!), riittää pelkkä kevätlannoitus kompostilla.

Lannoituskäytäntö

Jos lannoitukseen käytetään puutuhkaa, annetaan se varhain keväällä tai syyskesällä sateisena aikana, jolloin se siirtyy pinnasta kasvialustaan.

Keväällä, punaisten lehdenalkujen ilmestyessä, lisätään esim. lehtikompostia noin parin, kolmen sentin kerros kasvialustan pintaan. **Maaliöstön toimintaa elvytetään lisäämällä lepänlehtikariketta/-humusta.** Pionin juuristoa kasvaa myös suhteellisen lähellä maanpintaa. Pintajuuria ei saa vahingoittaa lannoituksen tai muiden hoitotoimenpiteiden yhteydessä. Tarvittaessa voidaan kompostia lisätä toisen kerran kukinnan jälkeen. Nuoret, voimakkaassa kasvussa olevat kasvit kannattaa lannoittaa kaksi kertaa kasvukauden aikana.

Nokkoskäyttettä voi antaa pari kertaa kukinnan jälkeen.

Ylläpitokalkitus

Kalkitus tehdään maa-analyysin osoittaessa kalkitustarvetta. Jos hoitolannoituksessa käytetään tuhkaa, vähentää se kalkitusvaikutuksensa takia hoitokalkituksen tarvetta. Jos kasvialustasta puuttuu savi, tarvitaan jatkuvaa hoitokalkitusta. Kuonat sopivat pionin kalkitukseen; käyttömäärä 600 – 800 g/m². **Huolehdi ylläpitokalkituksesta!**

INVESTOINTIKOhteiden KUSTANNUSARVIOT

Investointihanke 1
Suunnitelman laatiminen

- HOLA 23 500 €,

Investointihanke 2
Siltojen peruskorjaus

- ROLA 7 400€

Investointihanke 3
Rikkaruohottuneiden alueiden kunnostaminen

- ROLA 11 000€
- Rikkaruohot poistetaan juurineen 435€
- Hiekkakasvualustainen niitty 2 540€
- Rikkaruohojen poisto istutusalueilta 2 745€
- Istutustaluet peitetään katteella 2 310€

Investointihanke 4

- ROLA 8 400€
- Lavettien kunnostus 3 375€
- Lavettien materiaali 1 200€
- Lavettien maalaus 1 565€
- Sorastuksen rakennekerrosten uusiminen ja korotus jo kohdassa 4.2.4.1

Investointihanke 5

- ROLA 14 500/HOLA 40 100€
- Suunnitelman laatiminen ROLA 960€ /HOLA 2 655€
- Perennaistutus 3 750€
- Inuloiden kasvualustan vaihto 1 490€
- Viereisten alueiden kitkeminen ja niitto 5 360€

Investointihanke 6

- Rola 176 000€ (ilman kalusteita ja valaistusta Rola 143 500€)
- Suunnitelman laatiminen 11 655€
- Rantaväylän luiska tuetaan uudelleen 12 150€
- Rakennetaan uusia laitureita (3kpl) 90 000€
- Kalustus ja valaistus yhtenäistetään
- Porolahdenpuiston kanssa 26 260€
- (penkit ja syväjätös. laskettu myös kohtaan 4.2.5)

PIENTEN KORJAUSHANKKEIDEN KUSTANNUSARVIOT

4.1.1 Päärakennuksen edustan muotopuutarha 5 900€

- Pionipenkki uudistetaan 2 970€
- Pionipenkkienviereiset ruusut vaihdetaan (4m²) 67€
- Syreeniaidanteen valikoiva leikkaus 658€
- Ruusujen suojausmateriaali (aita 70m) 560€
- Ruusujen suojauksen pystytys ja purku 30€

4.1.1.1 Nurmet ja niiden rajautuminen maisemapuistoon 4 500€

- A1-nurmi leikataan ja kantataan 2 975€
- A2-nurmi laajenee, A2-nurmen ja B2 maisemaniityn raja muotoillaan 40€

4.1.1.2 Hedelmätarha 3 000€

- Tarhaan istutetaan 3 kpl hedelmäpuita 1 210€
- Puut ja suojataan tuoholäimiä vastaan 230€
- Karviaispensaat poistetaan 35€
- Päärynöiden kasvualusta muotoillaan kummuksi 55€
- Syreenimajan pensaiden leikkaus 660€
- Penkki syreenimajaan, hinta kalusteiden yhteydessä

4.1.2 Pääkujanne 45 400€

- Puukujanteen yksittäisen puun uusiminen 800€
- Kuntokarttoitus 3v. välein, yhden kerran hinta (kun kartoitettavia puita 50 kpl) 1 000€
- Hoito-ohjelman laatiminen 3v. välein, yhden kerran hinta (kun hoidettavia puita 25 kpl) 500€
- Hoito kolmen vuoden syklissä (hoidettavia 25 kpl) 5 000€
- Kujanteeseen kuulumattomien puiden poisto (n.10kpl) 875€
- Kujanteen välittömät täydennysistutukset 20kpl 14 375€
- Kyltti Cronstedtin lehmuksille 1 030€
- Cronstedtin lehmusten latvusten kevennys 800€
- Rondellin täydennysistutus 8 625€
- Saniaisryhmille lisää kasvualustaa 105€

4.1.3 Kuusikujanne 22 500€

- Kujanteen jatkaminen (30 taimea) 12 335€
- Kuolleiden taimien uusiminen 10 kpl 4 110€

4.1.4 Poikkiakseli 6 000€

- Puuston ja oksaston leikkaus näkymän avaamiseksi 4 400€

4.1.5.1 Maisemapuiston yksittäispuut ja puuryhmät 18 700€

- Isojen puiden kuntokartoitus 3v. välein, yhden kerran hinta (kun kartoitettavia puita 20 kpl) 400€
- Isojen puiden hoito-ohjelman laatiminen 3v. välein, yhden kerran hinta (kun hoidettavia puita 50 kpl) 400€
- Isojen puiden hoito kolmen vuoden syklissä (hoidettavia 50 kpl) 12 000€
- Pinus cembra korvataan uudella taimella 805€

4.1.5.3 Lammet ja ojakanavat 21 300€

- Rannoille ja saarille nousevat pajut, pihlajat ja kuusitiheiköt poistetaan 1 080€
- Hieskoivuja istutetaan rannoille vinoon (15kpl) 4 800€
- Kiven viereen istutetaan koivu 480€
- Siperianpihtoja istutetaan 7 kpl 3 360€
- Lampien ja kanavien välisten rumpujen avaaminen 820€
- Kiertovesipumppu 5660€

4.1.5.4 Lammille johtava koivukujanne 1 500€

- Vanha ryhmykoivu uusitaan 565€
- Koivusta otetaan lisäysmateriaalia 515€

4.1.5.5 Kivimuurin ympäristö 3 300€

- Puustoa väljennetään 1 310€
- Kuusia harvennetaan (3kpl) 260€
- Itsestään kylväytyneet puut ja pensaat poistetaan 380€
- Kuusiryhmään istutetaan lehmus 480€

4.1.5.6 Diagonaalikujanne ja vaahteraympyrät 13 100€

- Puiden uudistaminen vanhojen puiden lomaan 7 190€
- Taimikon poisto vaahteraympyröistä 465€
- Vaahteraympyröiden oksiston leikkaus 1 600€
- Lehtikuusien ja mäntyjen aluspuuston poistaminen 335€

4.1.5.7 Pelto 14 700€

- Hoitosopimuksen rajauksen laajennus, €/vuosi 1 065€
- Uusi polku 6 140€
- Humalasalot kasveineen (10kpl) 820€
- Ruusujen siirto 3 730€
- Vaahteraympyröihin sijoitetaan yht. 4 penkkiä, hinta kalusteiden yhteydessä

4.1.5.8 Lemmenkuja 66 900€

- Kuntokartoitus 3v. välein, yhden kerran hinta (kun kartoitettavia puita 30kpl) 600€
- Puiden hoito-ohjelman laatiminen 3v. välein, yhden kerran hinta (kun hoidettavia puita 30kpl) 600€
- Puiden hoito kolmen vuoden syklissä (hoidettavia 30kpl) 18 000€
- Kujanteen puiden uudistaminen vanhojen puiden lomaan (40kpl) 19 200€
- Tuomen uudistaminen 565€
- Kyltti Anjalan liiton puille 500€
- Anjalan liiton puiden uudistaminen (13kpl) 9 345€

4.1.6.1 Tervaleppäkaaret ympäristöineen 12 400€

- Vanhat tervalepät uusitaan (15kpl) 8 510€
- Varjostavaa puustoa poistetaan 560€

4.1.6.2 Kartanopuiston vanha lehto 9 800€

- Roskapuustoa ja pensastoa poistetaan 2 045€
- Metsälehmäksiä, amerikanpyökkiiä ja valkosaarnea istutetaan (yht. 25kpl) 4 330€
- Puuston alle istutetaan pensaita (40kpl) 555€
- Alueelle tuodaan lahopuiden runkoja (5kpl) 205€

4.1.6.3 Mäntymäki 2 000€

- Mäntyjen ja lehtikuusten kasvua häiritsevät puut poistetaan 1 65€
- Kuntokartoitus (1 puu) 20€
- Puun hoito (1 puu) 400€
- Spottivalo (1kpl) 785€
- Pylvässpotin poisto 55€

4.1.6.4 Lampi ja keltaisen huvimajan ympäristö 6 500€

- Vanhat kuuset (3kpl) ja koivu poistetaan 350€
- Pohjoisreunalla akselin näkymälinja pidetään avoimena 315€
- Näkymälinjoja väljennetään (puuston leikkaus) 1 600€
- Toteemit poistetaan (2kpl) 130€
- Istutetaan saniaisia 2 320€

4.2.1 Rantapuiston koivikko 82 500€

- Nykyiseen koivikkoon tehdään pienialaisia aukkoja 2 860€
- Huonokuntoisimpia koivuja poistetaan 505€
- Moreenipitoista metsämaata tuodaan kummuiksi 7 770€
- Hieskoivuja istutetaan (30kpl) 9 340€
- Latu-ura raivataan avoimeksi 920€

- Haavat poistetaan, kannot jätetään (20kpl) 405€
- Haavat poistetaan, kannot jyrsitään (10kpl) 875€
- Tervaleppiä istutetaan (50kpl) 15 630€

4.2.2 Koivuarboretum 20 200€

- Koivuistutuksia täydennetään (23kpl) 7 660€
- Kasvualusta muotoillaan kummuksi (20kpl) 90€
- Eteläpään pajut poistetaan (6kpl) 525€
- Pystytetään infotaulu 1 030€
- Koivuille asennetaan runkosuojat (33 kpl) 2 545€
- Runkojen ympärille sorakate (83kpl) 575€
- Vaikeat rikkaruohot poistetaan juurineen 435€
- Uusi metsänpohjakasvualustainen nitty 1 865€

4.2.3 Ojakanavan kosteikko ja sillat 3 400€

- Pajuja poistetaan (20kpl) 405€
- Siltojen kaiteet puhdistetaan ja maalataan 1 665€
- Siltojen reunalankkuja korotetaan 385€

4.2.4 Rantapuiston eteläosa 1 400€

- Rikkaruohot hävitetään niittämällä, hinta/vuosi 990€

4.2.4.1 Vanha rantaviiva 21 100€

- Sorastuksen rakennekerrokset uusitaan 9 390€
- Sorastusta korotetaan matalammasta päästä 2 970€
- Perennat ja rikkaruohot poistetaan kasvualustoihin 25€

- Uudet hiekkakasvualustaiset heinäistutukset I 665€
- Istutusten suoja-aidat poistetaan 430€
- Lavetit (2kpl) tunkataan vinoon 675€
- Kasvillisuus lavettien päistä poistetaan 65€

4.2.4.2 Lemmenkujan edusta Rola 16 700€/Hola 23 790€

- Ruusuistutuksista tehdään suunnitelma Rola I 100€/HOLA 6 215€
- Ruusuja istutetaan rinteeseen 3 465€
- Rikkaruohoinen maapohja vaihdetaan ja kylvetään natavaltainen siemenseos 7 385€
- Painanteen puustoa ja pensastoa harvennetaan 645€
- Painanteen tervaleppien alaoksia karsitaan 660€

4.2.4.3 Rantapuiston puuvartinen kasvillisuus 2 700€

- Marjakuusten siirto I 320€
- Terijoensalavan poisto (1 kpl) 85€
- Kujapajun uusiminen koivulla (1 kpl) 565€

4.2.4.4 Käytävien varret

- Toimenpiteet sisältyvät muiden osa-alueiden kustannuksiin

4.2.5 Rantaväylä ja -luiska 13 100€

- Sortumapaikoille luonnonkivilohkareita 2 075€
- Penkit uusitaan (19kpl) luvussa 4.3.2
- Pienet roskakorit vaihdetaan syväjätesäiliöihin (3kpl) luvussa 4.3.2
- Uudet kuntoiluvälitteet Porolahdenpuistoon (5kpl) 7 500€

4.3.2 Kalusteet 102 600€

- Herttoniemen kartanopuiston penkkien uusiminen (23 kpl)
30 975€
- Rantapuiston penkkien uusiminen (39 kpl) 36 835€
- Sirotepintainen betonilaatta Rantareitin penkeille (19kpl)
6 835€

4.3.3 Laiturit 70 500€

- Uusi laiturit erillisten suunnitelmien mukaan 51 400€
- Uusi matonpesupaikka erillisten suunnitelmien mukaan 50 000€

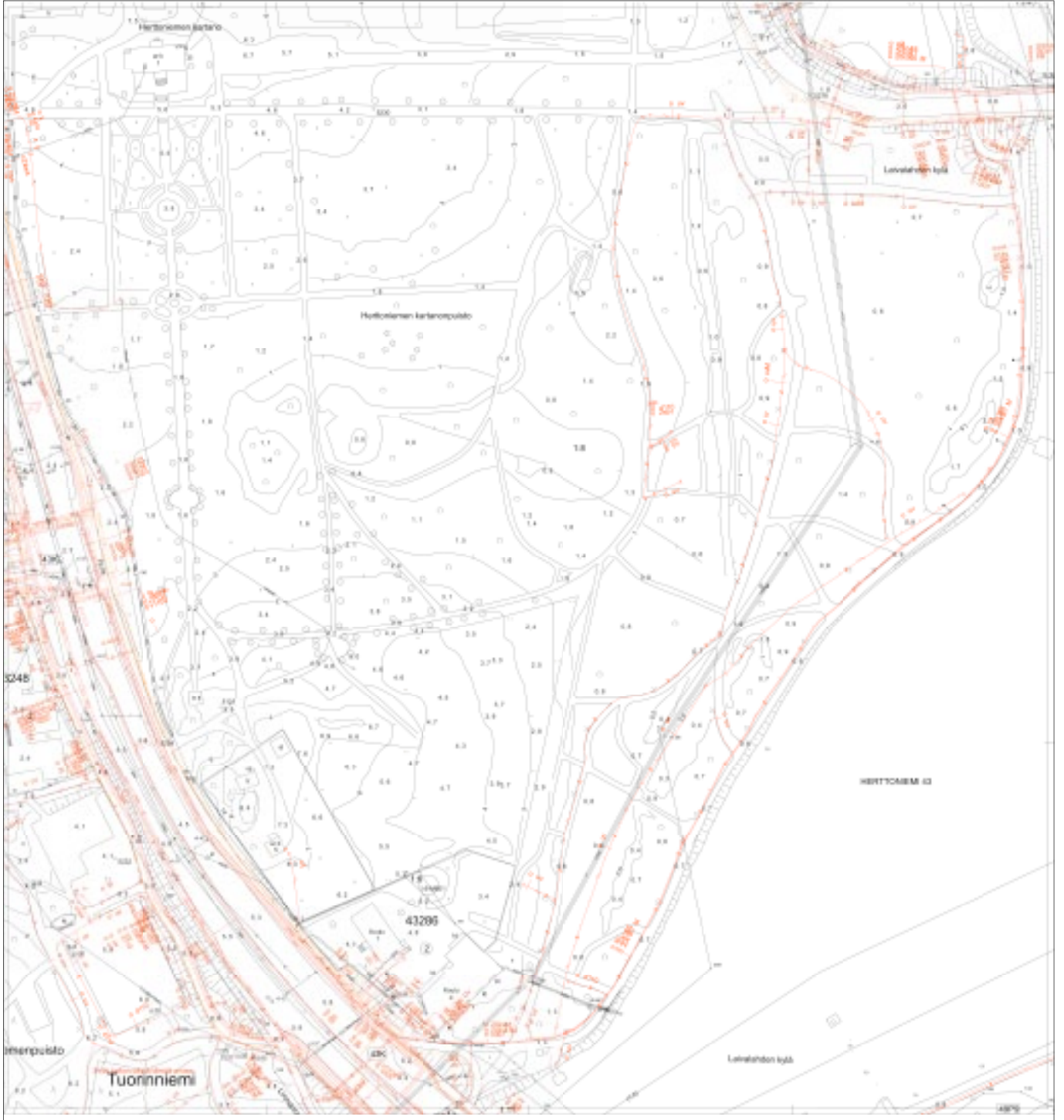
4.3.5 Opasteet 400€

- Koirankieltokyltit 300€

4.3.6 Valaistus 56 400€

- Rantapuiston valaistuksen uusiminen (49kpl) 41 135€

HERTTONIEMEN KARTANOPIUISTON JOHTOKARTTA



LÄHTEET

Julkaistut lähteet:

Alanen, T., Kepsu, S. (toim.) Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 505., Tampere 1989.

Biström, O., Kaila, J., Kullberg, J.: Herttoniemen kartanopuiston kovakuoriaiset. Helsingin Yliopisto. Eläinmuseo. 1996.

Föreningen Svenska Odlingens Vänner i Helsinge: Herttoniemen kartano - ruusuluettelo. Turku 2001.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto. Helsingin kaupunkikalustehje. Versio 1. 2009.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto. Katu- ja puisto-osasto. Helsingin pienvesiohjelma. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2007:3.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto. Katu- ja puisto-osasto. Herttoniemen ja Roihuvuoren viheraluesuunnitelma 2006 - 2015. Osat 1-4. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2006:12.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. Yleiskaavaosasto. Helsingin yleiskaava 2002. Vaikutukset maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön. Kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2002:8.

Kulovesi, J., Helsingin kaupunginkanslian kehittämistoimisto: Herttoniemen kartanon puisto - Katsaus puiston vaiheisiin ja tulevaisuuteen. 22.5.1990

Kurtto, A. Luonnontieteellinen keskusmuseo. Kasvimuseo. Arvokkaita kasvisto- ja kasvillisuuskohteita Herttoniemen kartanon alueella. 2.4.1997.

Latva, E., Mäkynen, J., Ramboll Finland Oy: Herttoniemen, Herttoniemenrannan ja Roihuvuoren esteettömyyssuunnitelma 2008. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu. 2008.

Laulumaa, P.: Herttoniemen kartano - Lannoitus, Helsingin kaupungin rakennusvirasto. 1998.

Leikas, P. (toim.), Rautiainen, A.: Kanit Helsingissä ja kanivahinkojen torjunta. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisu 2010:6.

Mohell, R.: Kuntoselvitys. Helsingin kaupungin rakennusviraston ympäristötuotanto. Puutarhapalvelut. 28.06.1999

Rosengren, C.: Herttonäs - en herrgårdspark i Finland, Landskab 2, 31-37, Arkitektens Førlag 1990.

Rosengren, C., Ympäristötoimisto Oy: Herttoniemen kartanoalue - Maisemallinen selvitys, käyttösuunnitelma ja toimenpideohjelma. Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston yleiskaavaosasto ja HKR puisto-osasto YA:8/1989.

Rosengren, C., Ympäristötoimisto Oy: Herttoniemen kartanopuiston peruskorjaussuunnitelma. Tavoitteet. 24.03.1998.

Rosengren, C., Ympäristötoimisto Oy: Lisäys kalusteisiin, 07.05.1999.

Tarvainen, V., Koho, E., Kouki, A-M., Salo, A. Helsingin purot. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 7/2005.

Vainio, K.: Herttoniemen kartano - historiallisen puiston entisöinti. Seminaarityö. Mäntsälän ammattiopisto. 1999.

Ympäristötoimisto Oy: Herttoniemen kartano. Kunnostus- ja restaurointisuunnitelma. Yleisselostus. Ympäristötoimisto Oy 18.03.1997

Ympäristötoimisto Oy: Herttoniemen kartanoalueen maisemaselvitys., HKSV yleiskaavaosasto. Helsinki 19.2.1988.

Ympäristötoimisto Oy: Herttoniemen kartanopuisto - Hoitosuunnitelma. HKR Viherosasto 19.11.1999.

Arkistot:

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen luontotietojärjestelmä.

Maanmittauslaitoksen ilmakehu-arkisto (vanhat ilmakehuvat)

Valokuvat:

Marja Mikkola, MA-arkkitehdit
Birgitta Rossing, HKR

Muut lähteet:

www.paikkatietolainamo.fi/. RKY-aluearjaus.

www.rky.fi. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2010.

HELSINGIN KAUPUNKI
RAKENNUSVIRASTO
PL 1500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

KUVAILULEHTI

Tekijä(t) MA-arkkitehdit / Marja Mikkola	
Julkaisun yhdyshenkilö rakennusvirastossa Birgitta Rossing	
Nimeke Herttoniemen kartanopuiston hoito- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2011-2025	Mistä julkaisua saa (henkilö ja huone) Helsingin kaupungin rakennusvirasto/Birgitta Rossing
Sarjan nimeke Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2009:4/katu- ja puisto-osasto	
Sarjanumero 2009:4	Julkaisu-aika 2011
Sivuja 101	Liitteitä 8 kpl
ISBN 978-952-223-381-3	ISSN 1238-9579
Kieli koko teos suomi	Yhteenveto
Tiivistelmä Herttoniemen kartanopuiston hoito- ja kehittämissuunnitelma on laadittu aikaisemman v. 1999 laaditun suunnitelman päivittämiseksi. Hoito- ja kehittämissuunnitelmassa määritellään puiston lähitulevaisuuden hoitotoimenpiteet ja pitemmän aikavälin kehittämistavoitteet. Hoitotoimenpiteet kohdistuvat sekä puiston kasvillisuuteen että rakenteisiin. Kaluste- ja varustevalikoimaa on esitetty parannettavaksi. Laajemmat, erillistä projektia vaativat kohteet on esitetty investointikohteina. Pienemmät, laajennetun hoidon avulla toteutettavat asiat on esitetty kertaluontoisina hoitotoimenpiteinä. Alkuperäiset puistosuunnitelmat piirrettiin digitaaliseen muotoon ja yhdistettiin yhdeksi havainnekuvaksi, joka on raportin liitteenä.	
Avainsanat Herttoniemen kartanopuisto, historiallinen puisto, kulttuuriympäristö, hoito- ja kehittämissuunnitelma	

